

Списание за екология и горско стопанство ♦ 3 лв.

ГОРА

9/2018

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

STIHL®

МОЖЕ ДА СЕ СПРАВИ ВЪВ ВСЯКА ГОРА

Моторният трион STIHL MS 462 C-M

С многобройните си предимства STIHL MS 462 C-M е идеалният работен уред за всички задачи в гората. Сериенно оборудван с напълно електронно управление на двигателя M-Tronic, той се отличава с високо ускорение, висока мощност и на много голяма надморска височина, както и с надеждност и лесна поддръжка. Убедете се сами при най-близкия дилър на STIHL! Не пропускайте и изгодните ни предложения само до 21.12.2018!

Само при дилърите на STIHL

www.stihl.bg

Издание на Изпълнителната агенция по горите

Актуално

Забележителните дати в живота на обществото, както юбилейните дати в живота на всеки човек, са повод за достойно отбелязване. Те са памет, равностметка и надежда за продължение. Те са корените, които хранят дървото на живота с благодатните сокове на постигнатото.

В навечерието сме на няколко важни за горското дело в България годишнини. През 2019 г. горската служба у нас ще навърши 140 години от създаването си. Сама по себе си годишнината, обхващала три века, буди уважение с внушителните си преживени лета. Но числата са важни, а делата винаги са по-впечатляващи. За да не се къса нишката на горска история, богата на значими постижения, и днес са нужни далновидност, последователност, традиция и стремеж към прогреса, съпътствали вековната ни история.

С усещането за значимостта на лесовъда в живота на страната малка група европейски възпитаници през 1899 г. основава първата съсловна организация - Българското горско дружество, което веднага започва с издаването на своя печатен орган - списание „Лесовъдецъ“, чийто наследник е списание „Гора“. Редакцията на списанието с голяма почит към предците ще отбележи 120-ата си годишнина. Както знаем, през 1909 г. лесовъдската колегия създава Дружеството на българските лесовъди, чийто правоприемник е Съюзът на българските лесовъди.

За да е здрав коренът, от който лесовъдската колегия черпи сили за разрастването на короната, тя трябва да знае своето минало, да е единна и да има усещане за значимост в настоящето и перспектива в бъдещето. Без издание това едва ли е възможно. За това работи и сп. „Гора“, чиито страници година след година пишат историята на лесовъдското съсловие. Абонирайте се и за 2019-та!

Редакционен съвет:

Председател:

д-р инж. ЦЕНКО ЦЕНОВ

Членове:

инж. ДИМИТЪР БЪРДАРОВ

инж. ВАЛЕНТИН ЧАМБОВ

проф. д-р ИВАН ПАЛИГРОВ

д-р инж. ГЕОРГИ ГОГУШЕВ

доц. д-р ГЕОРГИ КОСТОВ

доц. д-р ЗДРАВКО СТАЛЕВ

Главен редактор:

инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ

boris@iag.bg

bbgospod@yahoo.com

Редактори:

СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА

banzarova@abv.bg

(водец на броя)

ЖЕНЯ СТОИЛОВА

zhenia.stoilova@gmail.com

Технически редактор:

инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА

vaniakisiyova@abv.bg

Дизайн и предпечат:

ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА

nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:

ЙОРДАН ДАМЯНОВ

jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,

тел.: 02 988 86 42;

тел./факс: 02 988 04 15.

<http://www.gorabg-magazine.info>

E-mail: gora@iag.bg

BIC TTBBBG22

IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50

СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.

Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнуса за печат на

11.10.2018 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.

Отделен брой - 3.00 лева.

Отпечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

В броя

2 90 години Държавно горско стопанство - Брезник:
Да съхранят историята, да напишат нова

5 Асоциация „Общински гори“ на 10 години

6 Висше образование: ЛТУ посрещна студентите
с нова учебна база

8 Горските пътища: Приложим ли е опитът
на страните от Средна Европа у нас?

12 Изложения: „Наслука - лов, риболов, спорт“
поддържа традицията

13 Кампания „Аз пазя горите и орлите на България“

14 Да изчистим България заедно:
Един ден, една планета, една цел

16 Среци: Лесовъдството е професия за цял живот.

23 Юбилей: Акад. Александър Александров на 80 години

24 Горите по света: Да се посети и преживее Атон

III Обичам България: Със знаме всичко е възможно

На корицата

Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

2 90 years State forestry - Breznik: Save the history, write a new one

5 Association „Municipal forests“ at 10 years

6 Higher education: Forestry university met the students with a new learning base

8 Forest roads: Is it applicable the experience of the Central European countries in Bulgaria?

12 Exhibitions: „Hunting, fishing, sports“ supports the tradition of Bulgaria

13 Information: Campaign „I guard the forests and eagles of Bulgaria“

14 Let's clear Bulgaria together: One day, one planet, one goal

16 Meetings: Forestry is a profession for life.

23 Jubilee: Acad. Alexander Alexandrov at the age of 80

24 Forests around the world: To visit and experience Mount Athos

III I love Bulgaria: With a flag everything is possible

Да съхранят историята, да напишат нова

На 27 септември работливите стопани на брезнишката гора организираха прекрасен празник, за да отбележат 90-годишния юбилей от създаването на горската служба в района. На историята и нейното непрекъснато допълване в ДГС - Брезник (ЮЗДП - Благоевград) дължат много. И то благодарение на приемствеността, която с голяма отговорност и уважение към постиженията на предишните поколения лесовъди продължава с много сърце директорът на стопанството инж. Петър Савев. В административната сграда на Брезнишкото горско стопанство историята „говори“ от стените - чрез стари снимки и документи, а съвременето - чрез ползотворна работа в полза на брезнишката гора и обществото. Горската структура е на почит в общината, защото е работещо и развиващо се предприятие.

За 90 години е лесно да се забрави, че, макар и не от най-силно опороените земи на Граовската котловина, всички малки планински вериги в района в началото на XX в. са с ерозиран почви и обезлесени. И ако днес виждаме местностите Бърдото над града и Букова глава - възвишение сред равнината, като зелени гори, които са залесени, отгледани и даващи дървесина, то е само благодарение на присъствието на лесовъда в този край. Една от най-важните и исторически дейности на стопанството е залесяването. Събитията и личностите, участвали в това благородно дело, са съхранени в дупляната, която Държавното горско стопанство издаде за юбилея си.

Честването на годишнината, което започна пред сградата на стопанството под звуците на „Хубава си, моя горо“, бе уважено от главния секретар на ИАГ Илиан Точев и главния експерт в отдел „Недържавни гори и контрол върху дейностите в горите“ инж. Тони Кръстев, директора на ЮЗДП инж. Дамян Дамянов и инж. Ваня Каменова - член на Управителния съвет на Предприятието, кмета на Брезник Васил Узуннов, председателя на Общинския съвет Виолета Младенова, директора на РДГ - Кюстендил, инж. Здравчо Тодоров, проф. д-р Милко Милев - заместник-ректор на Лесотехническия университет, директори и заместник-директори на съседните държавни горски стопанства, ветерани, граждани.

Тържествено слово за юбилея на ДГС - Брезник, произнесе директорът инж. Петър Савев. Той връчи грамоти на шестима заслужили лесовъди ветерани, работили в стопанството, и подаръци на всички ученици от СУ „Васил Левски“, участвали със свои рисунки в конкурса, посветен на 90-годишнината на стопанството.

Поздравителни адреси и плакети бяха поднесени от името на ИАГ от Илиан Точев, от ЮЗДП - Благоевград - инж. Ваня Каменова, от ЛТУ - проф. д-р Милко Милев, от РДГ - Кюстендил - инж. Здравчо Тодоров, от ДГС - Радомир - инж. Веселин Влагов, от СУ „Васил Левски“ - Емилия Волова, директор, както и от Ловно-рибарските сдружения „Сокол“ и „Радомир“.

Танцовият състав на читалище „Просвещение 1870“

Колективът на ДГС - Брезник, с директор инж. Петър Савев, заместник-директор инж. Петя Стаменова (вляво) и главен счетоводител Валентина Генчова

Брезнишката гора през очите на децата

Стопанството тачи своята история

Полагане на венец на паметника на заслужил лесовъд инж. Стамен Димитров

в Брезник зарадва празнуващите с песни и хора, разкриващи красотата на граовския фолклор. В разсадника „Старият яз“ се състоя церемонията по поднасянето на венец и цветя пред паметника на заслужил лесовъд инж. Стамен Димитров. Участници в тържеството не само се готвяха до зелената магия на лесопарка „Бърдото“, но се включиха и в разкрояването му чрез залесяване.

От ДГС - Брезник, бяха отправени покана към организациите и фирмите, работещи на територията на общината, да се включат в залесяването и

Танцовият състав на читалище „Просвещение 1870“ в Брезник направи празника още по-красив

най-многобройно бе присъствието на работещите в предприятието за преработка на златно-сребърна руда „Трейс ристортиз“ ООД и местните журналисти. В едно от поздравленията към юбилярите бе отправено пожелание да съхранят богатата си история и да напишат нова, още по-прекрасна и успешна. Уверени сме, че това е мисия, възможна за изпълнение днес и в бъдеще от сърцати наследници на лесовъдите залесители, превърнали Брезнишкия край в китна градина. Стопанството е пример за устойчиво ползване и опазване на създадения от тях дървесен ресурс за благо на хората.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Залесяване в лесопарка „Бърдото“

Работещите в „Трейс ристортиз“ с желание се включиха в залесяването

С гордост за миналото и увереност за бъдещето

Преди 90 години, през 1928 г., на територията на община Брезник се обособява Секцията по укрепяване на пороищата и залесяване, чийто правомощник днес е Държавното горско стопанство. До този момент територията на стопанството е влизала в обхвата на действие на Секцията по укрепяване на пороищата и залесяване със седалище в Трън. Първият директор, назначен през 1928 г., е лесовъдът Константинов, родом от трънското село Лялинци. Той ръководи секцията до 1942 година. Дейността на новата административна структура започва със състав от около 20 души - лесовъди, горски стражари и работници. Под ръководството на инж. Константинов през 1936 г. се полагат основите и се построява административната сграда, която е била в близост до сегашната. По това време Горското стопанство за превоз разполага с един файтон и обслужва всички населени места на територията на общината. От 1942 до 1962 г. стопанството е ръководено от лесовъдите Борис Томанов, Кирил Пунджев, Христос Димитров, Пеко Панов, Тодор Матеев, Иван Кънчев и Ценов. В този период, през 1952 г., дърводобивната дейност на Горското стопанство преминава към Софийското горскопромишлено стопанство. В ДГС - Брезник, остават дейностите по стопанисване на горите, производство на фиданки, залесяване, укрепяване на пороите и опазване на горите. Подчинено е на Софийското окръжно управление на горите, а след това преминава към Горскопромишления комбинат в Кюстендил (до 1978 година). През 1965 г. под ръководството на инж. Вергил Христов - директор на стопанството от юли 1962 до март 1977 г., започва строежът на днешната административна сграда, завършена през декември 1966 година.

През 1971 г. е открит Горски кантон в м. Букова глава. През 1975 г. е построен младежкият бригадирски лагер в с. Билинци за 70-80 души на смяна, съществувал до 1980 година. През този период са направени масивни залесявания и са създадени иглолистни култури в местностите Църнча, Владило, Лейките, Предел, Чеканска бука, Гребен и други. В периода 1977-1984 г. директори на Държавното горско стопанство са инженерите Филип Суганов, Петър Калев и Кръстьо Кръстев. От април 1984 г. до кончината си през 2011 г. директор е инж. Николай Аначков, родом от брезнишкото с. Сопица, останал в спомените на лесовъдската колегия и гражданите на Брезник като деен ръководител, допринесъл в изключителна степен за утвърждаване на авторитета на стопанството.

От 2011 г. стопанството е териториално поделение на Югозападното държавно предприятие - Благоевград, като негов директор е инж. Петър Савев. През изминалите години значителен принос в развитието и дейността на стопанството имат всички служители, лесовъди и работници. Щатният персонал е достигал 100 души, а сега наброява 26 - сплотен екип от опитни и млади професионалисти, обичащи работата си, търсещи нестандартни решения и усъвършенстване на своите умения.

Едно от основните мероприятия, които извършва Държавното горско стопанство през всичките години на съществуването си, е създаването на нови иглолистни и широколистни гори. Първите залесявания са направени непосредствено след Първата световна война върху северните склонове на м. Бърдото. Активно участие в залесяването вземат войниците и офицерите от Пети конен полк в периода 1920-1923 година. Пак по същото време се извършват големи залесителни мероприятия над с. Ноевци и в м. Букова глава. През 1950 г. започва масово овладяване на пороите чрез залесяване на всички голи склонове в планинските вериги Вискярска планина, Предела, Балчар, Дебелец, планинските възвишения около Долна и Горна Секирна, Станьовци, Банице, Падине, Гигинци, Душинци, Гребен. В резултат на тези мащабни залесителни мероприятия се създават зелени зони и бъдещи иглолистни гори върху почти всички планински склонове около Граовската котловина. Най-добре оформени са масивите в местностите Букова глава и Бърдото - днес това са белите дробове на града и общината, места за отдих и разходка. Залесяванията през всичките тези години стигат до 4500-4600 дка годишно.

Фиданките са произвеждани в разсадниците „Букова глава“, „Балталяк“ и „Дражол“, съществували до 1980 г., когато със заповед на министъра на горите и горската промишленост последните два са заменени за площи от държавния поземлен фонд, върху който се намира сметището на Брезник. След почистването му през същата година се създава сегашният държавен горски разсадник „Старият яз“. През 1981 г. започва и строежът на административната сграда в разсадника, която е открита през 1986 г. и функционира в днешно време като почивна база. В държавния горски разсадник сега се произвеждат основно декоративни фиданки.

Особено внимание през годините е отделяно на борбата с ерозията и залесяването на засегнатите от нея терени. Извършено е активно баражно строителство във водосборите на реките Светля и Конска, трайно овладени срещу ерозионните процеси. През 2019 г. се предвижда основен ремонт на каменен бараж в м. Ноевски дол до с. Ноевци. През годините са извършвани и странични дейности като добив на сено, вършина, събиране на билки, гъби, шипки, отглеждане на овце и яребици, производство на елхи, преработка на дървен материал в изграден дърводелски цех.

В последните години основен приоритет за стопанството е овладяването на съхненето в иглолистни гори, причинено от корояди и други биотични и абиотични фактори, чрез провеждане на санитарни и принудителни сечи и реализация на добитата дървесина. За периода 2012-2017 г. са усвоени близо 95 000 пл. м³ лежаща маса повредена дървесина, а през 2018 г. до края на август от санитарни и принудителни сечи - малко над 32 000 пл. м³ лежаща маса, което е 90 % от добитата дървесина в стопанството. При недостатъчно естествено възобновяване върху освободените след санитарни и принудителни сечи площи и върху голини се извършва залесяване с местни дървесни видове, основно черен бор и зимен дъб, като от 2016 г. до днес са залесени 505 дка. Ежегодно на жителите на община Брезник и на жители на населени места от други близки общини се осигуряват дърва за огрев чрез продажба от временен склад. От 2017 г. Държавното горско стопанство разполага и с централен склад на територията на държавния горски разсадник „Старият яз“, откъдето осигурява дърва за огрев през зимните месеци.

Отбелязваме своя 90-годишен юбилей с гордост и увереност, че Държавното горско стопанство е допринесло в значителна степен за преобразяване на облика на природата в Брезнишкия край и чрез устойчиво използване на дървесни ресурси осигурява за поколения напред прекрасни условия за отдих, чист въздух и здравословен начин на живот.

В ход са мерки срещу разпространението на африканската чума по свинете

На 14 септември в Министерския съвет се проведе първото заседание на Централния епизоотичен съвет. В него участваха заместник министър-председателят Томислав Дончев, министърът на земеделието, храните и горите Румен Порожанов и заместник-министърът Атанас Добрев, на финансите Владислав Горанов, и на икономиката Емил Караниколов, изпълнителният директор на Българската агенция по безопасност на храните д-р Дамян Илиев, представители на пет министерства - на вътрешните работи, на околната среда и водите, на транспорта, на здравеопазването и на отбраната. На заседанието са присъствали и представители на българските индустриални ферми.

На последвалата пресконференция министър Порожанов съоб-

щи, че е запознал членовете на Съвета (снимката) с доклад за епизоотичната обстановка в страната, предизвикана от заболяването африканската чума по свинете, както и с резултатите от посещенията на българската делегация на 10 септември в Букурещ. Темата за гонките на диви прасета в Румъния, които създават предпоставки за проникването на животните в България, беше сред основните, които бяха разисквани с румънския министър на земеделието и развитието на селските райони Петре Дея и министър на водите и горите Йоан Денеш. В северната ни съседка предстои да заработи научен център за борба с болестта, в който бяха поканени да участват и български специалисти.

Груповият лов на дива свиня в страната беше открит на 29 септември, но той ще се осъществява с ограничения в районите до границата с Румъния. От 5 октомври на базата на взетите над 1000 проби от диви свине и отрицателните проби от тях за АЧС заповедта на министъра на земеделието, храните и горите Румен Порожанов, съгласувана с министъра на околната среда и водите Нено Димов, е променена, като промяната влезе в сила от 6 октомври. В зоните в близост до сухоземната граница с Румъния (5+5 км) се допуска провеждането на т.нар. тихи гонки, без кучета. Във връзка с приключването на активния летен туристически сезон отпадат и ограниченията около морските курорти. В районите по река Дунав, срещу които няма установени огнища на африканската чума в Румъния, се допуска провеждането на стандартни гонки на диви свине с кучета. ¶

Юбилей

АСОЦИАЦИЯ „ОБЩИНСКИ ГОРИ“ на 10 години

На 25 септември в читалище-паметник „Отец Паисий 1859“ в Самоков Асоциацията „Общински гори“ (АОГ) отбеляза 10-та годишнина от своето учредяване с тържествено общо събрание. Официални гости бяха кметът на община Самоков Владимир Георгиев и председателят на Съюза на лесовъдите в България проф. д-р Иван Палигоров. Д-р инж. Ценко Ценов - директор на дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в ИАГ, беше награден с грамота и юбилеен плакет за особени заслуги в укрепването на сътрудничеството между Асоциация „Общински гори“ и Изпълнителната агенция по горите, връчени му от изпълнителния директор инж. Тихомир Томанов и от председателя на Управителния съвет на Асоциацията и кмет на община Сливен Стефан Радев. Д-р Ценов прочете поздравителен адрес от името на Изпълнителната агенция по горите. Отличия получи и предишният председател на организацията - Живко Тодоров - кмет на община Стара Загора, и Маргарита Петкова, както и бившият главен се-

Участници в тържественото общо събрание на Асоциация „Общински гори“

кретар на АОГ инж. Иван Гройчев. По-късно се състоя 11-ото общо събрание на Асоциацията, на което бяха изнесени доклад на Управителния съвет за дейността през 2017 г. и доклад на Контролния съвет за финансовото състояние на организацията. Събранието утвърди докладите и прие работен план и бюджет на Асоциация „Общински гори“ за 2018 година. Прочетен беше поздравителен адрес от

Съюза на лесовъдите в България и от Националното сдружение на общините с председател Даниел Панов, кмет на Велико Търново, и изпълнителен директор Силвия Георгиева.

Учредена на 25 септември 2008 г. в Самоков от представителите на 20 общини, притежаващи гори, днес Асоциацията обединява 61 общини с общо 285 155 ха горски територии. ¶

ЛТУ посрещна студентите с нова учебна база

На 25 септември пред централната сграда на Лесотехническия университет ректорът проф. д.н. Иван Илиев официално откри реновируания етаж, изграден по проекта за „Модернизирание и обновяване на образователната инфраструктура на Лесотехническия университет“ (сн. 1). Модернизираната сграда бе осветена от Негово Високопреосвещенство Неврокопския митрополит Серафим, който е завършил Университета преди 21 години. На церемонията присъстваха директорът на ЮЗДП - Благоевград, инж. Дамян Дамьянов, на СЗДП - Враца, инж. Цветко Цветков, на СЦДП - инж. Цветелин Миланов, директорът на дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в ИАГ д-р инж. Цен-

ко Ценов, председателят на Съюза на лесовъдите в България проф. д-р Иван Палигоров, ръководителят на проекта чл.-кор. на БАН проф. д.арх.н. Атанас Ковачев, заместник-ректорите, деканите на факултетите и преподавателите в Лесотехническия университет (сн. 2).

Приветствие по случай успешното приключване на проекта отправи проф. Стати Статев, ректор на Университета за национално и световно стопанство и заместник-председател на Съвета на ректорите в Република България.

За една година е ремонтиран попокривният етаж на Университета с площ 2317.30 квадратни метра.

Направена е укрепваща метална конструкция на покривната плоча на мансардния етаж.

Изграден е нов стълбищно-асансьорен тракт (два нови панорамни асансьора и евакуационно стълбище) (сн. 3) и е монтиран нов асансьор в северната част на сградата. В цялата сграда на площ 17 500 м² е извършена пълна подмяна на отоплителната и осветителната инсталация, изградена е вентилационна система.

Създадени са 26 учебни кабинета, три зали за проек-

тиране и две зали за лекционна дейност със специално оборудване, което включва над 160 нови компютърни системи и мултимедийни устройства и апаратура за учебна работа (сн. 4).

Седмица по-рано, на 18 септември, на пресконференция в ЛТУ проф. д.арх.н. Атанас Ковачев запозна присъстващите с етапите на реализация на проекта. Сред гостите бяха Димитър Дилчев, кмет на район „Студентски“, инж. Зорница Божикова - представител на Министерството на регионалното развитие и благоустройство, инж. Костадин Проданов - представител на Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране, г-р инж. Димитър Делчев - проектант на обекта, управителите на „Калистратов Груп“ ООД - фирмата изпълнител на проекта, инж. Нина Стоянова и инж. Павел Калистратов, ректори на университетите. Проектът е финансиран по Оперативна програма „Райони в растеж 2014-2020 г.“, по приоритетна ос 3 „Регионална образователна инфраструктура“ и процедура по директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Подкрепа за висшите училища в Република България“. Основната му цел е подобряване на качеството на учебната среда по професионалните направления „Горско стопанство“ и „Науки за земята“. Общата стойност е 3 705 690.50 лв., от които 2 548 392 лв. е финансирането от Европейския фонд за регионално развитие и 449 716.24 лв. - националното финанси-

ране. Приблизително 160 студенти и преподаватели едновременно ще могат да провеждат занятия на преустроенния етаж. Обзавеждането е изработено в Базата за дървообработване и производство на мебели със средства на Университета. Строителните дейности са предхождани от 6 месеца подготовка на проекта и успешно кандидатстване пред Министерството на регионалното развитие и благоустройството. За 9 месеца са проведени обществените процедури и са сключени договорите. Това е вторият проект, който ЛТУ изпълнява по Оне-

ративни програми на Европейския съюз. През 2013 г. бе завършен проект „Модернизация на библиотечно-информационния център, въвеждане на мерки за енергийна ефективност и изграждане на достъпна архитектурна среда в Лесотехническият университет“ на обща стойност 3 840 073.71 лева.

По-късно същия ден в Аулата на ЛТУ студентският химн „Gaudeamus igitur“ прозвуча за 94-я випуск първокурсници. Учебната година бе открита с академично слово на проф. д.н. Иван Илиев, който пожела на студентите много успехи.

Сред гостите, уважили тържеството, бяха Негово Високопреосвещенство Неврокопският митрополит Серафим, зам. изпълнителният директор на БАБХ г-р Петя Петкова, акад. Александър Александров и проф. Христо Цаков от Института за гора при БАН и г-р инж. Ценко Ценов (сн. 5).

По традиция ректорът проф. д.н. Иван Илиев връчи на първокурсника от специалността „Ветеринарна медицина“ Красимир Коцев - един от най-успешно представилите се кандидат-студенти, символната студентска книжка и ключа на Университета (сн. 6).

Тази година новоприетите студенти в образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“ са общо 656, като първокурсниците са 411.

Поздравителни адреси бяха получени от министъра на туризма Николина Ангелкова, посланика на България в Конфедерация Швейцария и княжество Лихтенщайн г-р инж. Меглена Плузчиева, и.г. изпълнителен директор на ИАГ инж. Росен Попсавов, ректори на университети, ръководители на партньорски институции и организации.

Женя СТОИЛОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Приложим ли е опитът на страните от Средна Европа у нас?

Проф. д.н. Сотир ГЛУШКОВ - Институт за гората при БАН,
инж. Димитър БОЯДЖИЕВ

Строителството на горски камионни пътища днес е най-подходящото средство за снижаване на разходите при дърводобива. „Wegebau kommt vor Waldbau“ („Пътното строителство идва преди лесовъдството“) - тази поговорка на лесовъдите от Средна Европа е особено актуална днес за България. В немскоезичните държави плътността на мрежата от камионни (автомобилни) пътища е значително над 50 линейни метра на хектар. Прекалената гъстота на горската пътна мрежа в някои области около Алпите вече е в разрез с възгледите на природозащитниците и налага ограничаване на пътното строителство в горите. От друга страна, строителната техника днес трябва да отговаря както на икономическото оптимизиране на разходите за строителство и поддръжка, така и на обществените потребности за запазване на ландшафта и природата.

Пътна мрежа за експлоатационно и устойчиво лесоползване.

Модерната строителна техника, използвана за изкопаване и придвижване на големи количества земни и скални маси, позволява строителство на пътища при почти всякакъв терен. Разходите за строителството на един л.м в страните от Средна Европа са в доста широки граници - от равнинен до стръмен скален терен може да има нарастване до 15-20 пъти. Оптималната гъстота на пътната мрежа се дефинира различно за всяка релефна форма и средства за извоз. Широчината на земната основа, водоотвеждането, настилка и стабилизирането на откосите силно влияят върху разходите, които трябва да съответстват на натоварването и предназначението на пътя. Опитът, натрупан в държавите с развита лесотехника и изградени горски пътища, може да се използва и у нас.

Транспортният анализ на вече построени пътни мрежи в три различни участъка от Шварцвалд, публикуван от Dietz, Knigge, Loeffler (1984), сочи, че по горскопътната мрежа преобладава движението с личните автомобили на горските работници и служители и това се проявява дори в участъци, разположени в слабонаселени райони с обширни гори. Видна е връзката между лесовъдството и пътното строителство. Лесовъдите изискват и налагат строителството на нови пътища, за да бъде възможно постигане на целите на устойчиво и природосъобразно горско стопанство. Това улеснява не само различните инвестиции в горите (отгледни сечи, внасяне на ценни дървесни видове, създаване на нови култури, работа по смесени гори), но и дейностите по ръководството и контрола, маркирането на насажденията, доставката на различни инструменти и машини, улесняването на работниците при пристигане и заминаване, ползите за местната инфраструктура, лова и риболова и най-вече стимулира свободата на лесовъда за ефективни действия. При изпълнението на повечето от тези дейности е достатъчно използването на леките и лекотоварните моторни превозни средства. Добрите горски пътища позволяват работниците и лесовъдите да се придвижват бързо и безопасно до градовете и селата, където да пренощуват при семействата си, което е важна предпоставка за ползотворна работа. Разходите за пристигане и заминаване на персонала у нас обикновено се подценяват, като повече се набляга върху разходите за извоз на дървесината и тяхното намаляване при вече построените пътища. В анализа проличава ясната разлика между експлоатационното и устойчивото лесоползване. Пътят при експлоатационното ползване обслужва дадено сечище в рамките на горското стопанство. Той не е предназначен за дълготрайна употреба и трябва да се построи с минимални средства и по принуда с голямо изкачване, за да се достигне дървостоят за главна възобновителна сеч.

Път в почвен терен, настлан с чакъл

Такива пътища са негодни за обикновените леки автомобили. При природосъобразното лесоползване и при добро усвояване с пътища сечта и извозът на зрелия дървостой нямат първостепенно значение, защото това се извършва сравнително лесно. На отгледните сечи се обръща много по-голямо внимание, защото те са трудоемки, изискват подготовка, финансов ресурс и свободен персонал.

Отраслови нормали. Наличният инструментариум за проектиране на горски пътни мрежи вече е достатъчно усъвършенстван и се прилага навсякъде по света. След първоначалното стихийно строителство „на парче“, започнало през 50-те години на миналия век в държавите около Алпите, се е оказало, че без генерално (общо) проектиране на цялостни пътни мрежи се стига до преразход на средства, пътища с дублиращо действие, стръмни серпентини без усвоителен ефект. Това е свързано и с излишни изкопно-насипни работи. Експертите по горски пътища Pestal (1974), Kuonen, (1983), Dietz, Knigge и Loeffler (1984) и Schechter (1986) предупреждават да не се допускат „островни планове“ без отчитане на ситуацията в цялата проектна единица (землище, ГТУ и други). Най-доброто решение е да се проектират цялостни пътни мрежи, независимо от краткосрочните планове, предстоящите сечи и наличните средства. Изискванията за дефинираните още от RLW (1975) основни категории горски пътища не са се променили и дори са потвърдени и усъвършенствани от новата германска директива RLW (Richtlinie fuer den Laendlichen Wegebau, 1999) и след трудовете на Kuonen (1983) и Dietz (1984).

Според тези литературни източници в страните от Средна Европа съществуват три категории горски автомобилни пътища:

- пътища с ограничено обществено значение, които изпълняват не само горски, но и инфраструктурни функции;
- първостепенни или главни горски автомобилни пътища;
- второстепенни горски автомобилни пътища.

Според сега действащата у нас Наредба № 5 (2014 г.) има четири степени (категории) на горски автомобилни пътища с интензивност (честота) на движение от 5 до 100 ОА/ден (ообразителни МПС на ден с натоварване на ос 10 т). Според нас „раздробяването“ на четири степени за автомобилните горски пътища е нецелесъобразно особено когато става дума за пътища с трошено-каменна настилка при еднакво натоварване на ос 10 тона. Отживелица е днес също да се прокарават коларски пътища, които са споменати в Наредбата. Определянето на тракторните пътища като „временни“ внушава трасиране без правила. В повечето случаи булдозеристът изпълнява ролята на проектант, т.е. той определя водещата линия според икономическите интереси на ползвателите.

Категориите горски пътища и отрасловите нормали за тяхното проектиране са взаимосвързани. Всички нарушения и промени трябва да бъдат много добре обосновани и обмислени за всеки конкретен случай. Някои от авторите разделят пътищата по тяхната функция в общата схема. На главните камионни (автомобилни) пътища се отрежда надлъжна функция, а второстепенните камионни пътища и тракторните пътища се определят като носители на напречната функция. Тези допълнителни класификации едва ли са толкова важни. Във връзка с посочените технически параметри (или отраслови нормали) трябва да се знае, че не е възможно път с надлъжна функция да се строи по правилата, валидни за тракторен път. Това означава разпиляване на средства и увреждане на природната среда.

В страните от Средна Европа има няколко категории „чисто“ горски пътища.

Основни горски камионни пътища (наричани още първостепенни или главни). Основната пътна мрежа трябва да позволява усвояване на дървостоя от различните ГТУ и заменя старите форми на горски транспорт като сплавяне по реките, горски железници, спускове, коларски пътища и дългометражни въжени линии. Основните изисквания за строителството на главните горски пътища са платното да осигурява плавно и равномерно движение на МПС, независимост от атмосферните условия и сезоните, кръгови контури без обръщало, достатъчни радиуси за движение на камиони с ремаркета и колесари. От 3 до 8% е оптималното изкачване. Постръмните пътища струват много повече, защото се повредят от ерозията и стават опасни през зимата. Широчината на земната основа при главните пътища варира между 5 и 6 м, а минималните допустими радиуси в серпентините трябва да са 12 метра. Важни детайли са местата за разминаване на товарните автомобили и временните складове за дървесина, които трябва да са на разстояние от 300 до 1000 м едно от друго. При местата за разминаване се спазва широчината на платното минимум 5 м, за да е възможно пропускането на лек автомобил. Товарносимостта на земната основа зависи от основната скала. Необходимо е земната основа и настилка да издържат допустимия осев товар (10 т). Препоръчва се нанасянето на основна настилка от местен инертен материал и горен покривен (износващ се) слой. Водоотвеждащите съоръжения са задължителни.

Второстепенни горски камионни пътища. Те се строят за по-добро усвояване на отделите и допълват основната мрежа и биват свързващи пътища и пътища без изход. Основното им предназначение е да се съкрати ръчният извоз и да се осигури покритие за късометражните въжени линии от около 300 метра. Камионите с ремаркета могат да използват пътищата без изход само ако е изградено обръщало. Обикновено ремаркетото се паркира на главния път и се претоварва с крана на товарния автомобил. Дългите съблени секции трябва да се извозят с трактор по второстепенния път към временния склад, разположен на основен горски път. Според германската директива RLW второстепен-

Отвеждане на воден поток

ни пътища без изход не бива да се проектират, а строителният стандарт по отношение на радиусите и изкачването трябва да е същият, както и при главните камионни пътища, но при по-малка широчина на платното за движение без уширенията в кривите (3.00-3.20 м вместо 3.50 м при стандартния профил). Поради предназначението на пътя невинаги е целесъобразно да се инвестира значителен капитал в настилка, тъй като повърхността се поврежда от извоза с трактор. Препоръчва се добро укрепване на мокрите места с едър трошен камък, за да се гарантира преминаване с товарен автомобил през сухите периоди и през зимата, когато има замръзване. Изкачването може да бъде между 3 и 10 %, което позволява обслужване с грейдер след сечите и извоза. Водоотвеждането е под формата на канавки и напречни тръби.

Тракторни пътища. При наклони на терена от 25 до 60 % те трябва да допълнят камионните пътища. Ръчният извоз с цапини надолу по склона, който е тежка работа, се заменя постепенно от наземно изтегляне с трактори и извоз с въжени линии. Тракторните пътища осигуряват и напречни връзки при надлъжни наклони до 20 %, по които могат да се придвижват дърводобивни машини и ненатоварени камиони. Старите коларски пътища и пътеките за извоз с животинска тяга могат да се преустроят в тракторни пътища, които се строят с минимални придвижвания на земна маса и строго следват релефа. Участъците със слаба носимост и мокрите места трябва да се избягват. Широчината на земната основа не бива да е над 4 метра.

Разходи за строителство. Разходите се определят най-вече от водоотвеждането, прекосяването на реки и потоци и от другите пътни строежи. Преди започване на проектирането на отделните пътища възможните варианти трябва да бъдат оценявани според инвестициите за строителство при дадено транспортно натоварване. Разходите зависят от следните етапи:

Етажна серпентина на камионен път

- трасиране;
- сеч и извоз на дърветата по трасето;
- изготвяне на наземната основа и нанасяне на хумусен слой по долния откос;
- направа на пътните строежи - подпорни стени и укрепвания, съответно построени с железобетон или с каменна зидария;
- водоотвеждане и подземни тръби;
- заздравяване на земната основа и настилка;
- затревяване и озеленяване на откосите (изкоп и насип);
- нанасяне на фин покривен, износващ се слой настилка.

Разходите за трасиране могат да се намалят с приблизително проучване на вариантите, прокарване на водещи (нулеви) линии по карта и маркирането на тези линии с колчета на терена. Този подход по метода на Pestal (1974) вече се е наложил навсякъде в Западна Европа. Сечта и извозът на дърветата по трасето обикновено се извършват на цели окастрени стъбла, като за целта могат да се използват и строителните машини (багери и булдозери). Тези дървета могат да се наредят по протежение на пътя и да се използват за укрепване. За изграждане на земната основа се използват булдозери (при умерени наклони) и багери (на стръмен терен).

Нанасянето на хумусен слой по долния откос може да става само с хидравличен багер. Багерите се оценяват като по-благоприятни и запазващи ландшафта машини и се прилагат напоследък дори при слабо наклонените терени. Разходите за оформяне на земната основа с багер в технологично смесената област (булдозер - багер) са по-високи. Разходите за изграждане на подпорни и защитни стени за предотвратяване на свлачища са доста трудни за прогнозиране фактор преди започване на строежа.

На трудни терени предварителното построяване на подпорните стени, преди окончателното оформяне на земната основа, е съпроводено с повече работни часове и ръчен труд. Предварителното изграждане се разглежда като по-изгодно, отколкото ремонтът на възникналите свличания след построяването на пътя. Защитните стени на изкопа от горната страна могат да се издигнат при необходимост и след изграждането на пътя. Разположението на шахтите и напречните тръби зависи от наклона и обикновено е през 60-120 метра. Тези съоръжения не бива да се изграждат схематично, а в зависимост от релефа, като канавките може да се „заустят“ и в малките дерета.

Разходите за инертни материали зависят от разстоянието до най-близката кариера и от дебелината на настилка. Озеленяването и затревяването на откосите се извършва ръчно със садене или сеене на тревни смеси. Затревяването служи предимно за покриване на нанесените вреди върху почвата и рядко може да предотврати свличания. Засаждането на резници от върба и други пионерни видове има по-дълготраен ефект, тъй като те се вкореняват по-надълбоко.

Разходи за обслужване и ремонт. Изграждането на пътища в скалните участъци е съпроводено с високи разходи за ново строителство и ниски разходи за поддръжка. При терените с глинести почви се получава обратният ефект и там основната скала играе главна роля при определяне на рентабилността на пътя. Обслужването и ремонтите трябва винаги да се вземат под внимание при разработването на концепциите за усвояване.

Дейностите по поддръжката включват следните операции:

- ръчно почистване на шахтите, напречните тръби и канавките;
- обслужване с грейдер и валак - отстраняване на материала от свличане по склона, заравняване на коловози, почистване на банкетите и канавките с триъгълен профил, възстановяване на профила, уплътняване и валиране на настилка;
- ремонти с багер, челен товарач и товарни автомобили - укрепване на мокри места с трошен камък, ремонт на участъци със свлачища, стабилизиране на откосите.

Интервалите от време между обслужването с грейдер зависят от честотата на движение, качеството на строителството и приложените методи за сеч и извоз. Всяко влачене на дървесина по

настилка поврежда покритието и то трябва да се поправи с грейдер и валак. В случая извозът с тракторно ремарке и форвардер е по-благоприятна алтернатива. Появата на надлъжни бразди е начало за възникване на ерозия. Изкачвания над 10 % трябва да се избягват, тъй като скоростта на водата е по-висока и може да предизвика ерозия от протичането по дължината на пътя. За да се предотврати това, е нужно оформянето на напречни канали. Използването на тежка строителна техника - багери, челни товарачи и самосвали, не може да се предвиди предварително. Тези разходи трябва да се прогнозира според съществуващия опит.

Натоварване и производителност.

Честотата на движение при леките автомобили е по-висока, отколкото при товарните автомобили. За измеряване на настилка винаги се взема предвид най-тежкото превозно средство и годишно реализираният транспорт на дървесина (в м³). Всеки допълнителен път намалява натоварването по съседните пътища. Намаляването на натоварването на един път до минимум настъпва при максимална плътност от пътища на един хектар. При тази ситуация извозът се осъществява с наземно извличане и тракторна лебедка от площите под и над пътя. Това обикновено е разстоянието 100 м под прав ъгъл или 200 м косо към пътя, което съответства на плътност (гъстота на пътната мрежа) 60-70 м на хектар.

Максималното натоварване на един горски път се появява при минимална гъстота на пътната мрежа и е на границата по рентабилност, когато се използват тежки горски трактори и въжени линии. Тежките горски трактори с чупеща се рама могат да работят в случая рентабилно до 1000 м при извоз надолу. Среднометражните мобилни въжени линии са в състояние да извозват на разстояние от 500 до 700 м надолу и нагоре по склона. В този случай плътността на пътната мрежа е около 10 до 15 м/ха (Schechter, 1986). Недостатъчното развитие на пътните мрежи води по икономическа принуда към по-висок процент на ползване и дори до голи сечи, което е характерно за развиващите се страни.

Производителността на един горски път може да се изведе от обема дървесина и от средната скорост на товарна композиция с ремарке. Проектирането за плавно и равномерно движение, достатъчно равна и здрава настилка, умерен надлъжен наклон и добър обзор напред снижават транспортните разходи. Освен скоростта на автомобилния транспорт при формиране на разходите важни фактори са скоростта и организацията на товарене. Временният склад е място за предаване на дървесината от един на друг ползвател на материалния поток, както и граница между лесовъдството и индустрията.

Рентабилност при повишаване на гъстотата (плътността) на пътната мрежа. Плътността е зависима от разходите за ново строителство и поддръжка, както и от интензивността на ползване. За да се анализира рентабилността от повишаване на гъстотата на пътната мрежа чрез строителство на нови камионни пътища, трябва първо да се инвентаризират и категоризират съществуващите пътни артерии.

Дълбоки коловози, оформени от товарен автомобил, снабден с гуми с високо налягане

На първо място трябва да бъдат определени главните (основните или първостепенните) пътища, които да бъдат доизградени според вече дефинираните критерии: свързване на отделите, кръгови контури, достатъчни радиуси на завоите и серпентините, умерен надлъжен наклон, уширения на платното в кривите, подобряване на носимостта на земната основа и настилката. На второ място идва разработването на концепции за усвояване с цел постигане на лесовъдските и стопанските цели. Плътноста на второстепенните камионни и тракторните пътища трябва да се определи поотделно за всяко стопанство.

Генералното проектиране има за цел да анализира вариантите за мрежи от камионни пътища. Всеки вариант може да бъде изследван по финансови критерии с инвестиционна калкулация или с анализ на полезната стойност. Анализът на полезната стойност включва инвестиционната калкулация, но към нея се прибавят и немонетарни критерии - например влиянието върху ландшафта и природата, ползите за местната инфраструктура, курортното дело и туризма, свързването на млади насаждения с предстоящи отгледни сечи, и най-главното - повишаване на лесовъдската свобода като увеличаване на възможностите за действие. Немонетарните критерии трябва да се оценят с някакво класиране по ранг или чрез точкова система и да се приведат в съответствие с чисто финансовите категории.

Най-важните данни за вземане на решения са разходите за ново строителство и поддръжка в съотношение към разходите за сеч и извоз, за пристигане и заминаване на персонала при дадено транспортно количество. Предполагаемите разходи за изграждане на един линейен метър път могат да се определят чрез запитвания към строителните фирми, при които за определяне на цената трябва да се посочи и процентът на скалната маса. Размерът на ремонтните разходи за второстепенните камионни пътища може да се прогнозира и от вече направените ремонти при основната пътна мрежа. За целта е необходимо да се определи и опасността от свлачища в района на проектирането. Стопанските критерии трябва да се сравняват винаги с възможното натоварване на пътищата. Новите камионни пътища обикновено служат за усвояване на дървостои с натрупано изоставане при отгледните сечи и в първите години след изграждането се наблюдава голямо натоварване на пътя. Тракторните пътища трябва да се подлагат на критична преценка, особено при наличие на собствени въжени линии. Районите със защитни насаждения във високите планини се характеризират с трудни и скъпи проекти, висок процент на скалната маса и слабо транспортно натоварване. Разходите могат да се съкратят само с понижаване на строителния стандарт. При второстепенните камионни пътища във високите планини се препоръчва земна основа с намалена ширина. По тези пътища трябва да се извозват сортименти, доставени с трактор или въжена линия.

Организация. През 70-те и 80-те години на XX в. при всяка областна дирекция по горите в Германия е имало реферат (отдел) за горски пътища. След почти цялостното изграждане на пътищата те са закрити и са останали само отделни инспектори. Това обстоятелство подчертава важността на инвестициите и огромното значение на пътното строителство за лесоползването. На този етап, когато плътността на горската пътна мрежа у нас не се е подобрила съществено през последните 30 г., считаме, че откриването на такива отдели към регионалните дирекции по горите и държавните предприятия ще подпомогне развитието на горския транспорт, а и ще създаде възможност за обучението на специалисти.

За пример може да посочим Австрия и Румъния, където стопанисването на държавните гори се извършва от две държавни дърводобивни предприятия (OeBF и ROMSILVA). Двете фирми сами проектират пътната си мрежа и осъществяват нейното строителство. Разполагат със собствена пътностроителна техника - самосвали, грейдери, валяци, булдозери, скрепери и верижни багери, снабдени с различни видове кофи, разрохкващи зъби и бор-

Новият горски път намалява разходите за дърводобив при отгледни сечи

лафети за осъществяване на взривни дейности. В по-голямата си част тази организация копира нашата стара система на горските автотракторни станции (ГАС), доказала се като единствената ефективна и при която пътната мрежа е достигнала значително развитие.

В момента строителството на горски камионни пътища у нас се възлага на големи пътностроителни фирми, които разполагат с техника и специалисти, но и с европейски цени, защото фирмите работят по проекти, финансирани от Европейския съюз. Тази цена е непосилна за горския отрасъл. От друга страна, частните дърводобивни фирми, за да навлязат по-дълбоко в насажденията, превръщат старите коларски пътища в тракторни с булдозери, но след усвояването на дървостоя тези пътища се изоставят в лошо състояние, с дълбоки коловози. Както е известно, фирмите нямат интерес да вложат финансови средства в създаване на дълготрайна пътна мрежа, защото това е в разрез с техните икономически интереси, тъй като в бъдеще друга фирма може да спечели на търг следващото насаждение.

Ние считаме, че у нас единствено лесовъдите са изучавали проектиране и строителство на горски пътища и познават добре терена на стопанството, където работят. Разумно ще бъде шестте държавни предприятия у нас подобно на австрийските и румънските да бъдат оборудвани със същата пътностроителна техника, която да бъде целогодишно натоварена и в случай на необходимост да работи и на територията на другите предприятия. Това ще доведе до подем на пътното строителство в България.

При разработването на проектите у нас ще бъде целесъобразно да има двустепенно проектиране. Горското стопанство трябва да контролира както проектите за пътни мрежи (избор на кардиналните точки, определяне на вариантите и предпроектни проучвания), така и изработването на техническото задание, трасирането на водещата линия и съставянето на спецификация за строителните дейности. Едва ли е разумно изработването на проект и строителството да се концентрират в ръцете на едно и също юридическо лице. Отделни лесоинженери трябва да умеят да проектират тракторен път по възприетите в Средна Европа технически параметри за главен камионен път (с необходимите радиуси, изкачване и водоотвеждащи съоръжения) при положение, че недостигът на средства не позволява друга алтернатива. Така изграденият път може впоследствие да получи настилка с необходимата носимост и да послужи за движение на леки и товарни автомобили.

Специалистите, които в бъдеще ще се заемат с изграждането и инвеститорския контрол на пътищата, е необходимо да минат опреснителни курсове в съответствие с европейските изисквания. Тези специалисти трябва да могат да конструират пътищата както по конвенционалните методи, така и с компютърно проектиране.

„НАСЛУКА - ЛОВ, РИБОЛОВ, СПОРТ“ поддържа традицията

За 26-ти пореден път от 26 до 29 септември в София бе проведена традиционната изложба „Наслука - Лов, риболов, спорт“, организирана от „Интер Експо Център“ ЕООД и „Лов и риболов“ ООД. Експозиционната площ бе заета от над 50 фирми изложители,

предлагачи най-новите продукти на световни производители на ловни и спортни оръжия, риболовни принадлежности, ловна и туристическа екипировка, както и препаратори на ловни трофеи. По данни на „Интер Експо Център“ изложението бе посетено от над 7000 души.

Със свои щандове, популяризиращи дейността на държавните ловни стопанства, се представиха шестте държавни горски предприятия. Техните представители проведоха с чуждестранни клиенти редица срещи за обсъждане на условията за организирания ловен туризъм, предоставяни от поделенията на държавните предприятия.

За първи път в изложбата участие взе Държавното предприятие „Македонски шуми“ - Скопие, чиито представители чрез рекламни материали популяризираха четирите си ловни стопанства като дестинации за международен лов. **Т**

▲ Директорите на СИДП - Шумен, инж. Веселин Нинов, и на СИДП - Габрово, инж. Цветелин Миланов в разговор с чуждестранни клиенти

▲ Представители на Държавно предприятие „Македонски шуми“ с генерален директор инж. Зоран Гьоргиев (трети от ляво надясно) и заместник-директорите инж. Борче Бойчовски, инж. Маре Басова и инж. Николчо Киров

Кампания „Аз пазя горите и орлите на България“

На 20 септември за пети пореден път Изпълнителната агенция по горите и Българското гружество за защита на птиците връчиха традиционните си награди в кампанията за избор на най-значима история за предотвратяване на престъпления срещу природата „Аз пазя горите и орлите на България“, провеждана в рамките на проекта „Опазване на ключови горски местообитания на малкия креслив орел в България“ по Програма Life + на Европейския съюз. Церемонията, проведена в Пресцентъра на БТА, бе открита от координатора на проекта инж. Ваня Рътарова-Георгиева. Инж. Николай Василев - главен експерт в ИАГ, и Стойчо Стойнев - директор на направление „Природозащита“ в БДЗП, представиха свършеното по проекта, който първи към приключване, но остава отличен пример за взаимодействието между държавна институция и неправителствено сдружение.

За шестте години от действието на проекта и петте издания на кампанията до голяма степен целта ѝ е постигната - участниците, предотвратили престъпления срещу природата, са бързо поощрявани и да са пример за обществото с активната си гражданска позиция. До журито са изпратени общо 50 номинации в различни категории за 58 души от 21 града. Осем от тях са за работещите в държавните горски стопанства, 8 - в органите на МВР, 7 - в системата на РИОСВ, 7 - любители, 3 - в неправителствените организации, и трима журналисти.

Тази година петчленното жури разгледа осем номинации на двете

Наградените в кампанията „Аз пазя горите и орлите на България“ с екипа на проекта

тима души, а с отличията за първи път бяха удостоени и хората, изпратили номинации.

Грамоти и парични награди получиха номинираните в различни категории - Димитър Куманов - строителен инженер, един от основателите на Сдружение „Риболовен клуб „Балканка“ - София, и създателите на сайта за наблюдение на ВЕЦ/МВЕЦ у нас, за проверки и изпратени жалби до ГД „Околна среда“ към ЕК за нарушения по българските реки; Калина Полякова - ландшафтен архитект от Бургас, за откриване и спасяване на редки видове птици, застрашени от ремонтно-строителните дейности в града; инж. Филип Ковашки - главен експерт в РДГ - София, във връзка със случай, при който са спасени две сърнета на около две седмици, взети противозаконно от природата от частно лице в с. Белопоци; г-р Десислава Алексова - преподавател в МВБУ - Ботевград, за опазване от разораване на находищата на защитения вид теснолистен божур в района между селата Божурище и Волюяк и подадено предложение до МОСВ за обявяване на нова защитена местност, което вече е одобрено; Стилиян Стоянов и Ивайло Найденов - горски инспектори към ИАГ, за проявена висока отговорност при откриването и задържането на нарушителите и конфискацията на незаконно добита дървесина, свързани с застрашаващи живо-

та им действия, в няколко района на страната; инж. Алекси Тодоров - старши лесничей в ДГС - Берковица (СЗДП - Враца) за активната му постоянна и решителна позиция в борбата с нарушителите в горска територия, въпреки заплахите, на които е подложен от браконьерите, включително и подпалване на личния му автомобил; Антон Вутов - ръководител на участък в ДЛС „Дунав“ - Русе (СЦДП - Габрово), за разкриване на два браконьерски случая в района, свързани с нарушенията на Закона за лова и опазване на дивеча, като единият от браконьерите е осъден условно; инж. Живко Димитров - началник на ГСУ в ДГС - Стара Загора (ЮИДП - Сливен), за установяване на незаконната сеч, залавяне на нарушителите, конфискуване на незаконно добитата дървесина и средствата за нейното превозване, в резултат на което са съставени 10 акта за установяване на административни нарушения.

Сред наградените е и редакцията на сп. „Гора“, която получава грамота за активно отразяване на кампанията „Аз пазя горите и орлите на България“ и дейностите по проект „Горите на орела“.

Поради високата обществена значимост на кампанията „Аз пазя горите и орлите на България“ ръководният екип на проекта предложи нейното продължение и след приключването му. **Т**

Един ден, една планета, една цел

Осмото издание на доброволческата проява „Да изчистим България заедно“ се проведе като част от най-голямата гражданска инициатива в света World Clean Up Day 2018 на международната организация Let's Do It Foundation. Идеята за нея се ражда преди 10 години в Естония, когато 4 % от населението излиза да почисти територията на страната от отпадъци. Впоследствие призивът „Един ден, една планета, една цел“ завладява хора от всички краища на света.

На 15 септември България се включи в Световния ден на почистването заедно с милиони доброволци от 150 страни. Над 2500 бизнес организации от различни сектори на икономиката, всички 28 областни администрации и 265 общини, президентската институция и редица министерства, сред които Министерството на земеделието, храните и горите, подкрепиха инициативата и тази година.

Кампанията отчете забележителен брой доброволци - 409 073, и подобри рекорда си от 2013 г., когато около 375 000 души се включиха в чистенето на България. Бяха събрани над 4100 т отпадъци, а общата почистена площ е 1 770 000 квадратни метра. Служителите на зелената емблема и тази година активно подкрепиха инициативата за по-чиста околна среда.

СИДП - Шумен. Създадената организация между Североизточното държавно предприятие, ДГС - Варна, Регионалната дирекция по горите и Природния парк „Златни пясъци“ обедини доброволците, които провеждат съвместни акции по почистване в горските територии. Участваха над 50 души, към които се присъединиха и членове на туристическото дружество „Родни Балкани“, Клуба по ориентирване „Академик“ и Мотоклуба „Хан Аспарух“. В обхвата на ПП „Златни пясъци“ - Варна, бяха определени три маршрута за почистване - от разклона за м. Горски кът към едноименния парк и от чешма „Аладжа манастир“ към местностите Харман Ери и Ковшак чешма. Целта беше почистването на зоните в близост до асфалтирани пътища, където има най-голямо движение на хора и автомобили. Значителни количества отпадъци бяха събрани в гората, граничеща с варненския район „Владислав Варненчик“. Бяха извозени над 100 чувала с боклук и около 50 т строителни и битови отпадъци. За разчистването на нерегламентирано изхвърления боклук служи-

тели от ДГС - Варна, използваха тежкотоварни машини. От горите в землището на друг варненския район - „Аспарухово“, бяха изнесени 60 т боклуци и още 20 чувала с битови отпадъци.

В съботния ден служителите на ДГС - Смядово, събраха повече от 40 чувала с отпадъци от крайпътните отбивки около хижа „Цонкова барака“, които бяха транспортирани от техника на община Смядово. Служителите на ДАС - гр. Тервел, почистиха градския парк, който е запазена гора в сърцето на града и е уникално богатство за жителите на общината (сн. 1).

ЮЗДП - Благоевград. Инициативата по почистване на горските територии в рамките на Предприятието се проведе на 31 август, две седмици преди Световния ден на почистването. С доброволния труд на работници от териториалните поделения и централното управление бяха почистени замърсени защитени територии, местности, лесопаркове, курортни гори, природни забележителности, екопътеки. Служители на ЮЗДП и РИОСВ - Благоевград, обходиха зони за отдих в градски парк „Бачиново“ край Благоевград и пътя за м. Богрост (Карталска поляна), местата за пикник и къмпингуване по протежението на р. Бистрица. Около 20 служители на ЮЗДП се включиха в съвместната инициатива на двете институции. Събраните раздельно отпадъци бяха натоварени и извозени със служебни автомобили на Предприятието до място за организирано сметосъбиране (сн. 2).

На 15 септември Югозападното държавно предприятие беше домакин на голяма доброволческа акция за създаване на нова гора в района на ДГС - Радомир. Повече от 800 доброволци от международната компания TELUS International Europe засадиха 12 000 дървета в землището на с. Долна Диканя.

На 16 дка, освободени от съхнещи иглолистни насаждения, бяха залесени контейнерни фиданки от зимен гъб. Събитието се проведе в партньорство с инициативата Gorata.bg.

ЮИДП - Сливен. Служителите на стопанствата се погрижиха за чистотата на райони около републиканската пътна мрежа. 40 горски работници от ДГС - Сливен, са почиствали около пътя с. Бяла - м. Агликина поляна, с. Абланово - към местностите Даула и Чукама, Ичеренското шосе, около чешмите и места-

та за отгих по пътя.

Служителите на ДГС - Бургас, са обходили гържавни горски територии около залива Вромос и главния път Бургас - Царево. Събрани са строителни отпадъци, автомобилни гуми и мебели. ДГС - Магжарово, са се включили с почистване на главен път от с. Горно поле до Магжарово. Други поделения като ДГС - Ропотамо, и ДГС - Малко Търново, са обърнали внимание на градската среда - около сградата на стопанствата и зелените градски площи в района.

Природните паркове.

На 3 септември Дирекцията на Природния парк „Рилски манастир“ съвместно с РИОСВ - Благоевград, организира почистване, в което се включиха представители на два благоевградски клуба - по плуване „Пирин“, и по лека атлетика „Джордан“ (сн. 3). Бяха почистени местата за отгих на територията на природния парк и събрани отпадъци около пътя от Рилски манастир към м. „Кирилова поляна“, които бяха извозени със съдействието на община Рила. На 15 септември заедно с представители на Туристическото дружество в гр. Рила и доброволци ДПП „Рилски манастир“ отново организира почистване на местата за отгих на територията на парка.

Дирекцията на Природния парк „Врачански Балкан“ разкри пункт за раздаване на чували и ръкавици в Природозащитния център „Натура“ във Враца. Включиха се много граждани, които помогнаха в почистването на горските територии от отпадъци - младежи почистваха в м. Трудовашка чешма, туристи събираха боклуци около екопътеката „Боров камък“ (сн. 4). Сборният пункт, организиран от Дирекцията на Природния парк „Беласица“ до стадиона на града, събра около 50 доброволци, които получиха ръкавици и чували. Със съвместни усилия на служители на парка и граждани беше почистен пътят от Петрич до хижа „Беласица“. Техника на община Петрич се погрижи за извозването на събраните 100 чувала отпадъци.

На територията на Природния парк „Витоша“ бяха разкрити 6 пункта, към които се стекоха стотици доброволци. В м. Дендрариума 70 души събраха 35 чувала отпадъци, доброволци съвместно със служители от ЮЗДП почистиха м. Офелиите и събраха около 7 м³ боклук. Колегите им от ДГС - София, се включиха в почистването на територията около Музея на мечката. От м. Бялата вода спортистите от мъжкия волейболен отбор на „Левски“ изнесоха около 50 чувала отпадъци. На Момина скала 50 доброволци успяха да съберат около 30 чувала боклук. Близко 70 доброволци почистиха образувалото се сметище в м. Тихия кът и успяха да съберат 77 чувала строителен и битов отпадък. Столичният

инспекторат предостави чувалите и ръкавиците за почистването и осъществи извозването на събраните отпадъци (сн. 5 и 6).

За първа година повечето от събрания боклук в София бе рециклиран в Завода за механично-биологично третиране на отпадъци до с. Яна. Онова, което не можеше да се рециклира, се превърна в гориво. ♣

Лесовъдството е професия за цял живот

При посещението ми през август в североизточната част на страната се срещнах с трима лесовъди, които, въпреки възрастта си от около 75 години, осмисляха дните си в активна дейност в полза на лесотехническата наука и практика. Доц. д-р Величко Гагов, когото представихме в миналия брой, осъществеше отколешна научна цел - създаването на първата в Европа семеипроизводствена градина от ела от второ стъпало. Постижима цел, но за повече от един обичаен трудов стаж.

Това ме подтикна да се срещна с тези лесовъди - необичайното за една пенсионна възраст, в която повечето колеги отглеждат внучета или бистрят политиката из кафенета и клубове. За какво му е например на д-р инж. Йордан Петров да продължава да се опитва да убеди лесовъдската общност как да се стопанисват гъбовите церови гори в Добруджа? Или на инж. Господин Господинов, който вместо да се дистанцира от гилдията, от която некоректно бе отстранен, отваря сърце за всеки колега, който е добре дошъл в собствения му ресторант или уникален частен зоопарк?

Такива колеги, които можем да срещнем и в други краища на страната, са доказателството, че професията, посветена на зелената емблема, е за цял живот.

Д-р инж. Йордан ПЕТРОВ

Тук ще има гора!

Д-р инж. Йордан Петров е роден на 26 май 1942 г. в с. Огняново, Добричка област. Професионалният му път преминава в горите на Добруджа. През повечето време е бил ръководител - на Горските стопанства в Генерал Тошево и гр. Добрич, и на Лесозащитната станция - Варна, където се пенсионира през 2005 година. Оставя след себе си ярка следа - озеленяването на Генерал Тошево и гр. Добрич, осигурило на градовете здравословна среда. Средногодишно в стопанствата са залесявани над 2000 дка нови гори. Инж. Петров внедрява технологична разработка за залесяване с лесопосадъчни машини, благодарение на която пролетният залесителен период е не повече от 20-30 дена. Резултатите са отлични и днес горските стопанства в гр. Добрич и Генерал Тошево разполагат с хиляди декари прекрасни високопродуктивни изкуствени насаждения от червен дъб, обикновен ясен, цер, сребролистна липа, гледичия и акация.

Това, което го вълнува и днес, е състоянието на изгънковите гъбови гори в Добруджа. Темата за стопанисването и възобновяването на гъбовите гори е една от най-актуалните не само за региона, но и за България.

С цел „Изследване и демонстриране на лесовъдския ефект от провеждане на различни видове сечи в екологичен, икономически и социален аспект, успоредно

с отчитане на промените в останалите екосистемни услуги“ на територията на ДГС - Генерал Тошево, е обособен демонстрационен учебен обект с площ 2100.4 ха, от която залесената е 2013.3 хектара. Колективът, който е определен да покаже за 5 години какво и как трябва да се направи по темата, е в състав: доц. Георги Костов от АТУ, доц. Гроз Попов от Института за гората, инж. Мария Кирилова - дирек-

тор на ЛЗС - Варна, и г-р инж. Йордан Петров като ръководител на проекта, при пълното съдействие от страна на инж. Веселин Нинов - директор на СИДП - Шумен, и инж. Йорданка Найденова - директор на ДГС - Генерал Тошево.

Когато навлязохме с инж. Петров в първата пробна площ, не смятах, че ще видя нещо кой знае какво впечатляващо. Но след втората, третата и въобще - след онези почти 5 км, които извървяхме под жаркото добруджанско небе, бях на друго мнение. Почти 40 години обикалям с колеги из родните гори, но такъв заряд, ентусиазъм и пристрастност, с каквито инж. Петров ме разведе из този „учебник на открито“, не бях срещал скоро.

Магията на лесовъдската практика

В нея е отговорът защо инж. Петров продължава да защитава, изследва и доказва тезата си за възобновяването на издънковите церови гори.

- Горите са много сложна биологична система - похваща моят събеседник още по пътя към демонстрационния обект - а лесовъдството е творческа професия. За да бъдат успешни резултатите от работата на лесовъдската колегия, е необходим творческа свобода. Погледни наоколо - почти всички гъбови гори на възраст след 60 г. са захрастени до такава степен, че възобновяването им вече е сериозен проблем. По пътя Варна - Добрич спираме и влизаме във възрастна, около 70-75-годишна, издънкова церова гора. Едва успяваме да се пробрем през гъстия подлес. Дъбовият пограс е напълно унищожен от храстовата подлесна растителност. Добираме се до два огромни паднали цера, изгнили в основата си. Листата им са още зелени.

- Ето това са резултатите от провежданите в продължение на 30-40-годишен период „краткосрочно-постепенни“ възобновителни сечи в издънковите гъбови гори на Добруджа. В подобно състояние са над 70 % от тези гори в района. Погледни каква мощна екосистема губим, естествения гъбов генофонд за този район, което е невъзвратима загуба - коментира и анализира инж. Петров. - Това е резултатът от развитието на идеята за превръщането на издънковите гъбови гори в семенни високостъблени, интерпретирана в строго прилаганите разпоредителни указания в наредбите за възобновителните сечи. Лесовъдската колегия - от проектантите, съставлящи лесоустройствените проекти, до изпълнителите - е строго задължена да изпълнява тези указания. А те не позволяват никакво творческо интерпретиране на възобновителните сечи, които би трябвало да следват динамиката в развитието на възобновителния процес и физиологичното състояние на дъбовия гървостой.

Навлизаме в насаждението и моят събеседник продължава: „Тази гора преди 30-40 г. бе много добре възобновена с дъбов пограс от цера, летен гъб и благуни. Подлесната и храстовата растителност бяха еднично представени. Тогава, ако възобновителните сечи бяха проведени в действително краткосрочен план - максимум 10-годишен период до окончателно откриване на съществуващия дъбов пограс, сега щяхме да имаме над 20-годишна млада, семенна въз-

обновена гора, с висока степен на жизненост, продуктивност и устойчивост. Днес тази гора вече загнива и до десетилетие ще се превърне в гора от храсталачен и подлесен тип.

Вече сме в демонстрационния обект

- В основната си част издънковата гъбова гора в обекта е на възраст над 65-70 години. И тук също са провеждани възобновителни сечи. Дървостоят е прорежен средно до 0.6, като покритието от храстова и подлесна растителност е от 0.4 до 1.0. Това наложи още в началото, преди провеждането на съответните възобновителни сечи, растителността да бъде отсечена с храсторези и изнесена извън обектите, за да може успешно да се провеждат следващите процеси за осветление на дъбовия пограс - започва инж. Петров представянето на извършеното в обекта.

В първата пробна площ преди 3 години, съобразно изискванията на Наредбата за сечите, върху площта до 1 га е изведена окончателната фаза на постепенно-котловинна сеч. Насаждението е церово, около 75-годишно. Пограсът в средната част от котлите е с височина до 1.2 м, а в краищата на котела достига едва до 0.4 метра. В котлите с по-големи размери пограсът се е развил по-добре, отколкото в котлите с по-малки размери. Според инж. Петров това се дължи на по-високата степен на движение и обмен на въздушните маси. В малките затворени площи подобен обмен е затруднен, което води до по-висока степен на нагряване на въздушните маси и съответно по-динамично изтегляне на влажностните запаси. Това доказва, че при окончателната фаза на постепенно-котловинните сечи откриването на възобновителните площи трябва да бъде по-мащабно изразено. Следваше освободена площ на ивица от 5 га в участък, където преди 2 години е проведена осветителна фаза на сечта и склопът от 0.5-0.6 е сведен до 0.3-0.4. През март тази година е извършена окончателната фаза на сечта. Пограсът се развива много добре.

- Развитието на пограса в опитната площ доказва, че в тези гори при наличието на достатъчно количество и качество на дъбов пограс окончателната фаза на възобновителната сеч може да бъде проведена дори след 2-годишен период от осветителната фаза, а не след 7 години, както е дадено в наредбата. Това ще съкрати разходите при отглеждането на дъбовия пограс спрямо агресивно развиващата се храстова растителност и периода на прогресивен спад в текущия прираст на дъбовия гървостой. Освен това, така определеният размер на котлите и сроковете за последователното изпълнение на съответните възобновителни сечи води до една много сложна и скъпа възобновителна система, чието качествено изпълнение в национален мащаб е невъзможно - коментира инж. Петров. - И защо? Загържаме естествените възобновителни процеси, правим абсолютно излишни разходи. Гората ще се захрасти повече, което налага необходимостта още следващата година отново да изсичаме храстите. Това са огромни разходи. Погледни суховършието в короните и гнилотата в пълновете на отрязаните гървета - гората е вече в активен процес на стареене и загуба

на прираст. Това също са огромни загуби. Крайно време е да се осъзнаем и да се опитаме да спасим естествената гора. Това означава, че при тази възраст и физиологичното състояние на гората и при нормално развиващ се дълбо

подрост краткосрочните възобновителни сечи трябва да бъдат действително краткосрочни.

Продължаваме към другата пробна площ. Част от гората вече е изсечена след осветителна фаза на тесни ивици с широчина 40 м преди 3 години. Възобновяването просто е „изригнало“ (сн. 1). В малка площ в тази ивица подростът е бил изрязан в основата с цел по-бързо развитие. Сега, на 3 години, тези фиданки вече надминават събраната си и гонят човешки бой (сн. 2).

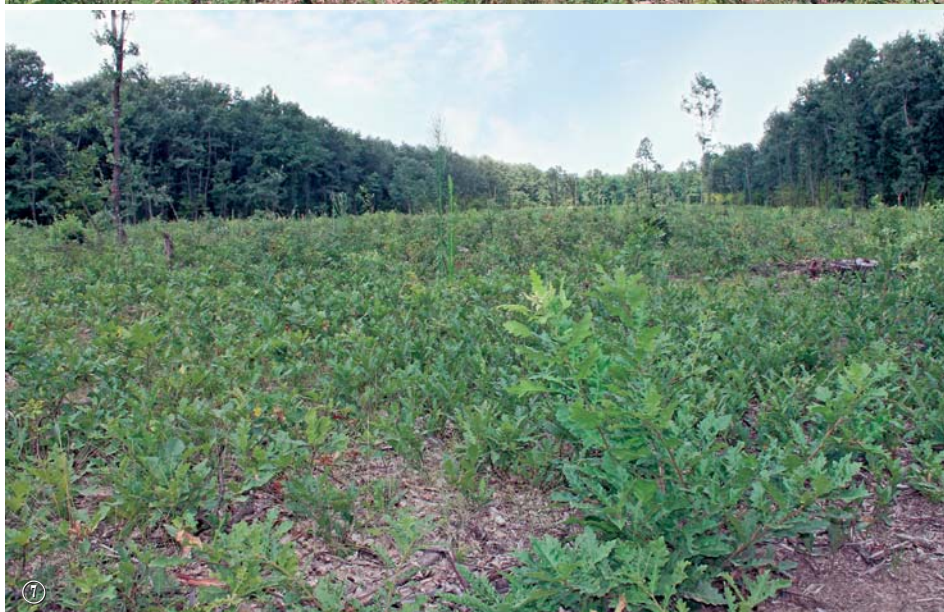
До тази ивица е друга - с проведена само осветителна фаза преди 3 години (сн. 3), с почистен подлес. До нея - с почистен подлес (сн. 4) и изрязан подрост с помощта на мулчер за почистване на площи „Вовсат Т 700“, през март тази година. Тази машина вече е неизменна част от дейностите в демонстрационния обект и категорично доказва своята ефективност. След него теренът е почистен, подлесът надробен, подростът изрязан и освободен. В съседство е площ с окончателна сеч, изведена тази година, но предходната е почистена с мулчера. Подрязаният преди година подрост днес наистина взема цялото слънце (сн. 5). На сн. 6 е гората такава, каквато е била в този опитен участък преди провеждането на възобновителните сечи - силно захрастена.

- Какво трябва да правим? - с несекващ ентузиазъм пита инж. Петров - Опитите казват, природата доказва. Тук ще има гора. Тук, където навреме осветлим, почистим и почти веднага изведем окончателната фаза. Или направо освободим площта с окончателна сеч. Виждаш „написано“ е от самата гора, от състоянието на подроста, а ние само трябва правилно да го прочетем.

Следващият обект ми се стори малко смуцаващ. Издънково насаждение, 30-35-годишно, изсечено наголо и почистено с мулчера (сн. 7). По периферията на ивицата се вижда какво е било

преди това - захрастена гъста гора. - Това е пример как трябва да се стопанисват подобни насаждения. Защо да не се изсичат? Ето я новата бъдеща гора, започва неугържимо нов живот, при това от семена - със замах показва моят спътник и енергично се навежда да изскубне израснали издънки около някой пън. - Отстраняваме издънките, ще чистим някоя и друга година подлесната растителност и тук отново ще има гора! Та това е и европейският опит. Пробните площи следват една след друга и разкриват, дори и пред посетител с непрофесионален лесовъдски поглед, как насажденията, усойни и заръстени от подлес, се превръщат в просветлени и със завидно възобновяване. Или направо в килим от жизнен подрост.

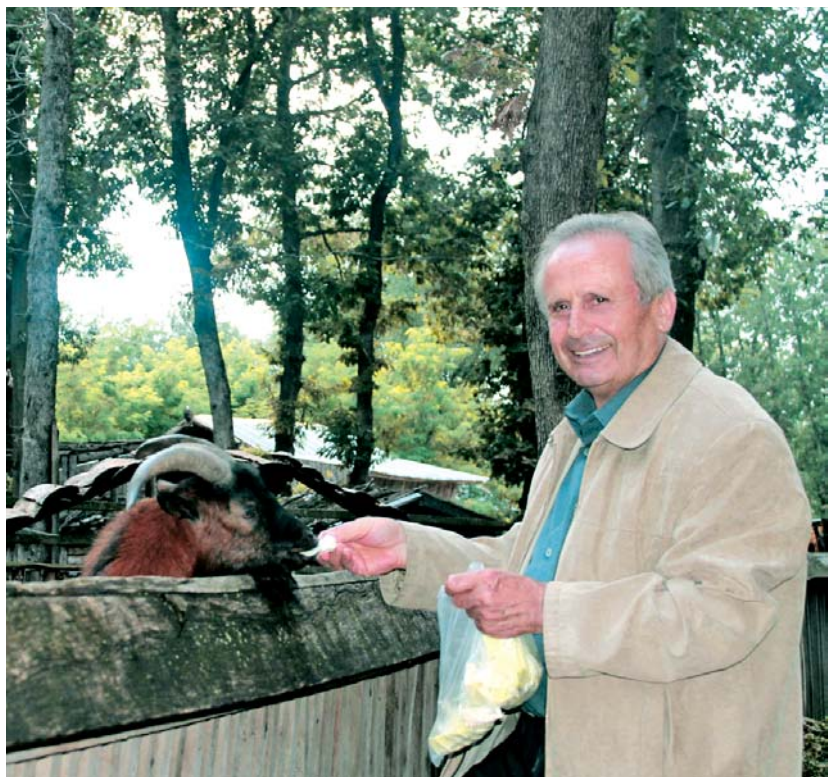
На връщане към автомобила инж. Петров продължава, сякаш окрилен от впечатляващите резултати и то само след тригодишна опитна дейност, да коментира и анализира. Със сърце на лесовъд и с увереност, че резултатите от този учебен обект могат да послужат за промяна в стопанисването на издънковите церови гори в Добруджа. За да ги има възобновени и жизнени.

Всеки е добре дошъл!

Инж. Господин Господинов е роден на 1 февруари 1945 г. в Бяла, Варненска област.

Почти целият му професионален път е преминал на ръководни длъжности - директор на ГС - с. Старо Оряхово, на ДАС „Шерба“, директор на дирекция „Лов и риболов“ към Асоциация „Горско стопанство и горска промишленост“. През 1997 г. при „декомунизацията“ на отрасъла е уволнен, заедно с десетки знаещи и можещи лесовъди на ръководни длъжности. Какво да прави? Започва с... ресторантьорство. Впоследствие навлиза в познатите води на дърводобива и дървопреработването. А малкото ресторантче, сгушено в гората край пътя между Старо Оряхово и Бяла, остава с отворена врата и сърце за всички колеги от цяла България. Уютът, топлината и дружелюбната усмивка на Динко посрещат с „Добре дошли!“ и изпращат с „До нови срещи!“ стотици приятели и служители на зелената емблема, бивши и настоящи. „Ще пукам гуми, ако не спреш!“ - обича да се шегува инж. Господинов.

Какво печели?

Винаги съм се питал защо го прави вече над 20 г. и каква е тази безкористна всеотдайност към гилдията. Този въпрос още по-ярко изпъква, когато надникнем зад ресторантчето. На площ от 25 дка инж. Господинов е изградил уникален зоопарк. В него обитават над 300 животни и птици от 35 вида. Над 30 са необходимите видове храни за тяхното ежедневно меню, а като количество не ми се смята. Всяка сутрин в 7.00-7.30 ч. Динко е при своите любимци.

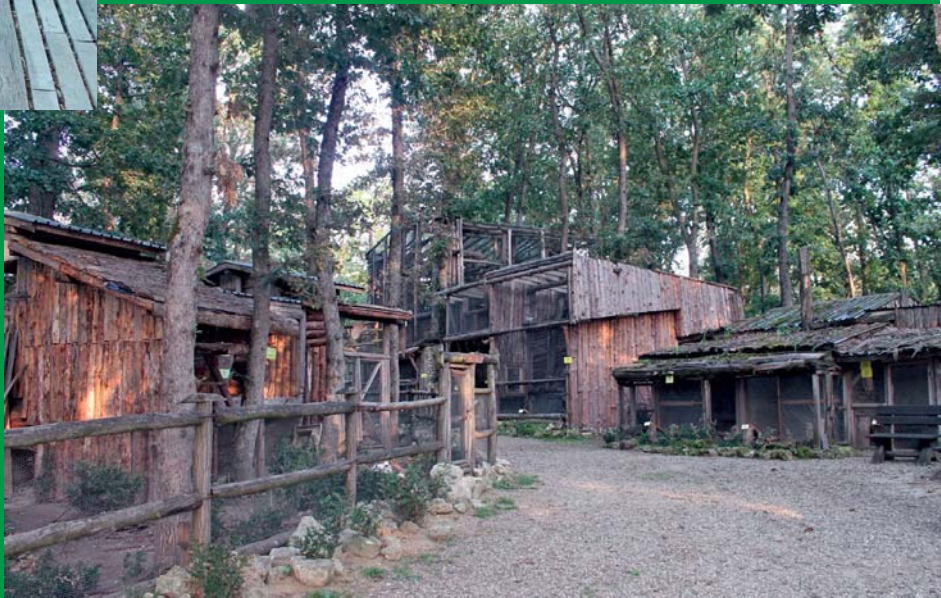
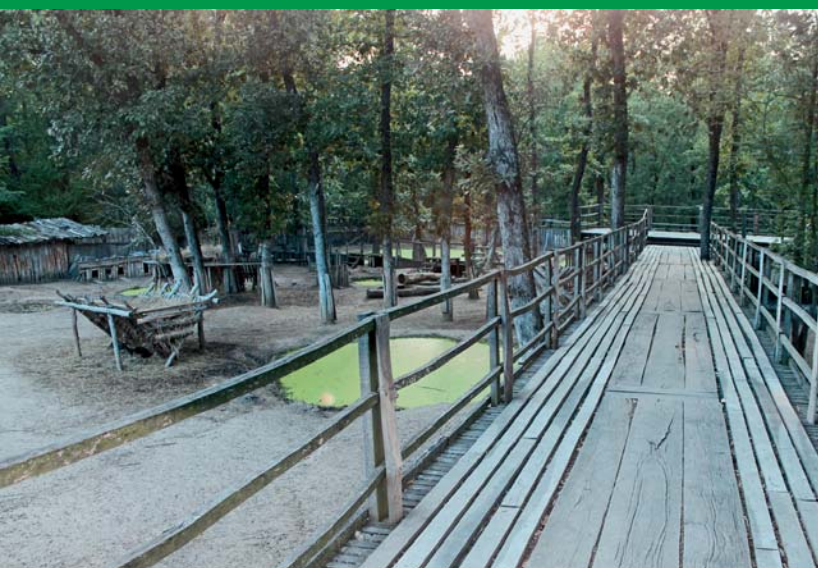
Помня как започна преди почти 20 години. Вляво от входа на ресторантчето бе сложил клетка със зайчета и костенурка. „За радост на децата“ - повдигаше рамене тогава, повдига и сега. Или небрежно ще отговори на учудващите се: „Хоби!“. И нежно ще подаде парченце ябълка на маймунката Деси, гушнала най-новото отроче на зоопарка, родило се това лято. Или ще повика Гроздьо - гордият благороден елен, и неговата партньорка Марина, с припкащата го тях наследничка Галя. Появи ли се го оградата на елените лопатари, настава истинска блъсканица кой първи да се докосне до „чичо“ Динко. Така е и при камерунските кози и при пъргавите холандски мини кози. Щраусът е посържан, но не пренебрегва лакомствата. Муфлоните са нетърпеливи и аха да изскочат, когато го видят. Виж дивите свине и старият глиган, може би защото са в

ниското под гървената платформа, подушват набързо въздуха и забождаат муцуни в земята в търсенето на някоя съблазнителна хапка. Зайците, гълъбите, надутият паун, патиците, ламата, дори вълкът, за конете и понитата да не говорим - всички сякаш се преобразяват, усетят ли своя стопанин наблизо.

Приказка за животни в гората е зоопаркът на инж. Господинов. Дървените клетки и къщички, надлезните мостчета, платформите, басейнчетата и калищата, хранилките, които от тази година са обновени, за да могат посетителите да пускат в тях по някое зърно царевица и жито или морковче, всичко е дело на инж. Господинов. Едно изключително сполучливо съчетание от гървени конструкции сред живи гървета и местообитания, максимално близки до природните за съответния вид дивеч, животно или птица.

Какво печели? Вероятно, ако може да се отговори, сърцата и обичта на любимците си или на колеги и приятели, уважението на една гилдия, която е създавала и създава лесовъди с, на пръв поглед, несвойствени или нетипични изяви. Но запомнящи се и в полза не само на гората, а на цялото общество. Неща, които по-сложно е да се описват и затова трябва да се видят.

Срещите проведе **Борис ГОСПОДИНОВ**
Снимки автора

НПГГС „Христо Ботев“ - Велинград, сбъдва една мечта

На 3 септември в двора на НПГГС „Христо Ботев“ - Велинград, бе направена символична първа копка на строежа на двуетажна многофункционална сграда, включваща физкултурен салон, заседателна и фитнес зала. Изграждането на постройката е в изпълнение на проект „Обновяване и доизграждане на материално-техническата база на Професионална гимназия по горско стопанство „Христо Ботев“ - Велинград“, финансиран по Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 - 2020 г., съфинансирана от Европейския съюз.

Беше извършен тържествен водосвет на мястото, където ще се издига сградата. Присъстваха кметът д-р Костадин Коев и зам.-кмет на община Велинград Исмаил Моллов, председателят на Общинския съвет в града инж. Али Маревков, директорът инж. Стефан Шулев и зам.-директорът на професионалната гимназия инж. Надежда Ганчева, както и екипът, изпълнител на обекта и осъществяващ строителния надзор (сн. 1).

Общата продължителност на проекта е 30 месеца (12.01.2017 - 12.01.2020 г.) и е на стойност 1 300 000 лева. Като част от изпълнението му ще бъде повишена и енергийната ефективност на сградата на гимназията.

„От днес започваме да сбъдваме една мечта“ - сподели инж. Стефан Шулев, като припомни, че първият работен проект за изграж-

дане на физкултурен салон в училището датира от далечната 1960 година.

НПГГС „Христо Ботев“ - Велинград, участва в XV Международен младежки горски конкурс, който се проведе от 17 до 21 септември в руския град Химки. Разработките на участниците - представители на 18 държави от Европа, Азия, Африка и Южна Америка, обхващаха теми от лесовъдството, екологията и използването на алтернативни енергийни източници. Изложени бяха проблеми, характерни за климатичните особености на различните континенти, и предложения за разрешаването им. България беше представлявана от Илиян Пенев, ученик от XI клас на Националната професионална гимназия, с ръководител заместник-директора Георги Янчев (сн. 2). За презентацията си „Каламитетът на кораядите - предизвикателство за горите на Родопите“ Илиян Пенев получи специалната награда на Института по защита на гората на Руската федерация.

Инж. Надежда ГАНЧЕВА

Международна конференция

Неместни дървесни видове в европейските гори

Това беше темата на заключителната конференция по COST акция NNEXT „Неместни дървесни видове за европейското горско стопанство - опити, рискове и възможности“, която се проведе на 12-14 септември във Виена. Форумът финализира дейностите по COST акцията за периода 2014-2018 г., които обединиха усилията на изследователи от 34 европейски страни по въпросите за екологичната необходимост, въздействията върху екосистемите, възможностите за осигуряване на дървесина и други еко-

стемни услуги и стопанисването на неместни дървесни видове. Вниманието беше насочено към най-широко използваните в Европа неместни дървесни видове - дугласка, бяла акация, червен дъб, ситков смърч, *Pinus contorta*, гигантска ела, евкалипти, айлант, веймутов бор.

В програмата на конференцията със 150 участници бяха включени 3 доклада на поканени лектори, 50 устни презентации и около 40 постера. Заключениеето бе, че въз основа на досегашния опит с немест-

ни дървесни видове е необходимо да се стремим към увеличаване на продуктивността на горите и стабилизиране на икономическите резултати, запазване и повишаване на биоразнообразието, нарастване на адаптивния капацитет от горите към променящите се екологични, икономически и социални условия. Неместните дървесни видове трябва да се имат предвид и при създаването на нови гори в бъдеще.

Доц. Красимира ПЕТКОВА

Акад. Александър АЛЕКСАНДРОВ на 80 години

те трудове са над 200, в т.ч. 12 монографии. Участва с научни доклади, повечето от които на английски език, в 130 конгреса, конференции, симпозиуми в чужбина и у нас. Трудовете му са цитирани у нас над 500 пъти, а в чужбина - над 200 пъти. Понастоящем разработва монографичния труд „Оценка на състоянието на горските генетични ресурси в България“.

Акад. Александров е член на редколегията на изданията „Наука за гората“, „Генетика“, „Наука“, „Екологично инженерство и опазване на

околната среда“, „Екология и бъдеще“, „Екология и медицина“, „Balcan Ekology“, „Forest Genetics“, „Ecoman“, „Forest Ecology and management“, „Biotechnology and Management Equipment“, „Silva Balcanica“.

Член е на 7 международни и чуждестранни научни организации, между които са Евроазиатската академия на науките, Европейският горски институт в Италия, Международният съюз на горските изследователски организации - Виена, Американският биографичен институт, Европейската програма за горски генетични ресурси, в Европейското сътрудничество в областта на науката и технологиите (COST) участва в управителните съвети на програмите COST FP0703 „Очаквана промяна на климата и възможностите за европейско лесовъдство“, COST E52 „Оценка на буквите генетични ресурси за устойчиво горско стопанство“ и COST FP0905 „Биобезопасност на горските трансгенни дървета: подобряване на научната основа за безопасно развитие на дървесните видове и прилагане на директивите на политиката на ЕС“. Създал е 12 колекции с национално и международно значение, като 9 от тях са архивни култури при различен екологичен фон, включващи ценни генетични ресурси от местни и интродуцирани дървесни видове с произход от различни европейски страни, както и от Северна Америка и Азия.

Ръководил е 12 докторанти по горска генетика и 15 дипломанти по екология. Преподавал е горска селекция, фитогеография и теоретична екология в Лесотехническия университет, Славянския университет и Великотърновския университет. През 1990 г. публикува първия за техникумите учебник по генетика и селекция на горскодървесните видове.

Научно-организационната и научно-административната му дейност включват членство и ръководство на академични и научни съвети на университети, факултети и институти, научно-експертни съвети на ведомства, научни комисии и специализирани научни съвети при ВАК и други.

Неговата експертна дейност се изразява в участието му като експерт на ФАО в Националната комисия по горско семепопроизводство и култури, Комисията по биология и химия към Комитета за наука, Висшия горскостопански съвет към Комитета по горите, Управителния съвет на Националния фонд за научни изследвания, Комисията по организирана биология и екология към МОН, EUFORGEN, COST и други.

В продължение на много години обучава докторанти и работи за изграждането им като учени в областта на горската генетика и селекция, лесовъдство и горска екология.

Акад. Александров участва активно и в обществения живот на страната, като изразява смело своята гражданска позиция. От ръководството на централното горско ведомство и правителството е търсен като експерт и съветник.

Доц. д-р Емил ПОПОВ
Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ

Роден е на 24.09.1938 г. в Стара Загора. Средното си образование завършва в Шумен през 1956 г., а висшето - във ВЛТИ през 1961 година.

Потомствен лесовъд, той започва професионалния си път в служба на българската гора като началник на горско-технически участък в ГС - Цонево, веднага след дипломирането си, а след това става старши инженер.

От края на 1963 до края на 1966 г. е научен сътрудник в Опитната база по иглолистните гори - Велинград.

През 1967 г. постъпва в Секцията по екология и физиология на дървесните видове на Института за гората при БАН. През същата година защитава кандидатска дисертация за формовото разнообразие при смърча в Родопите.

През 1970 г. специализира горска селекция по програма на ФАО в Дания (Арборетум Хьорсхолм, Горската станция - Спрингфорби, и Горския селекционен център - Хумлебек). След две години е на специализация по горска генетика в САЩ в Научната станция - Бъркли и Пласървил, Калифорния, Корвалис, Орегон, Университета Медисън и Института по горска генетика - Райнелендер, Уискънсин.

Хабилитира се като старши научен сътрудник по горска екология и селекция през 1976 година. Многогодишните му научни изследвания са обобщени в докторска дисертация, която защитава през 1984 г., а през 1986 г. е избран за ст.н.с. I степен (професор).

От 1986 до 1988 г. е заместник-директор на Института за гората, а от 1989 до 1993 г. - директор. През 1990 г. е министър на околната среда. Професор по фитогеография е в Славянския университет (1995-1998 г.) и по теоретична екология - във Великотърновския университет (1999 г.).

За член-кореспондент на БАН е избран през 1996 г., а за академик - през 2003 година.

През 2003-2011 г. отново е директор на Института за гората. Дългогодишен ръководител е на секция „Горска генетика, физиология и култури“.

Научните приноси на акад. Александров обхващат различни направления на горската биология - изменчивост, формообразуване, генетика на популациите, генетични ресурси, радиационна биология, еколого-биологични проблеми на лесовъдството и горските култури, борба с горските пожари, концепции за развитие на горския отрасъл и екологичната политика на България.

Приложните разработки включват биотехнология за създаване на бързорастящи смърчови култури, утвърдени от Държавната сортова комисия, сорт популация „Тераклица“ и декоративен сорт „Юндола“, създадени при различен екологичен фон провиниенчни и потомствени експериментални култури от смърч, инструкции за изграждане, стопанисване и използване на семепопроизводствена база.

Общият брой на неговите публикации е над 400, от които научни-

Да се посети и преживее Атон

Света гора е природна, културна и духовна забележителност, която не всекиму е дадено да посети и да опознае. И неслучайно нашият голям писател Николай Хайтов казва за нея, че е „една културна вкаменелост, която трябва да се посети и преживее“. Света гора е едно природно великколепие, един уникален планински пейзаж, който не се среща другаде из Европейския континент. В словосъчетанието с уважение подчертаваме думата „гора“, защото и тук тя дарява живителната си сила, необходима за всяко живо същество, и влизаме в нея кротко, тихо и молитвено като в храм.

Именно девствените недокоснати от човека гори на Атонския полуостров още през VII в. след Христа са причина тук да се появят и да се отгадат на труд и молитви към Бога за доброто на всички хора по света първите отшелници.

Атон е най-източният от трите сухоземни ръкава на Халкидическия полуостров, който се мие във водите на Егейско море. Той е дълъг 60 км, широк 8-12 км и заема 389 м² площ. Най-северната му част се свързва със сушата чрез провлак с незначителна височина, която постепенно нараства, за да завърши с най-високия на полуострова връх Атон (2033 м), гол, без растителност, стръмно издигащ се над морските дълбини. Атон е гръцкото име на тракийски великан, водил победоносна битка с Посейдон.

Релефът на полуострова е хълмист, прорязан от много безводни речни голове, от които стръмно нагоре се издигат към остри била склоновете на планината.

Климатът е средиземноморски, ха-

рактеризиращ се с дълго топло го-рещо лято, продължителна суша и кратка зима, през която рядко превалява сняг. Растителността е характерна средиземноморска - изобилие от различни видове. Преобладаваща част от горите в южната част на полуострова са нискостъблени и имат храсталачен вид. Около манастирите, които са изградени на места, където има естествени водни източници, се среща обикновен бук, клен, кестен, черен бор, габър, няколко вида гъб, между които и вечнозеленият пърнар, гръцка и испанска ела в дворните пространства на манастирите и около тях, а навсякъде из Атонската планина се виждат временовидните, извисили се в небесата, вечнозелени стъбла на кипарисите, които сякаш олицетворяват човешкия стремеж към духовно усъвършенстване. По крайбрежните ивици на полуострова тук-там се появява красавецът морски бор, чиито разперени във всички посоки клони му придават една причудлива форма, а дългите, отпуснати надолу, иглолиста се запомнят завинаги. Дафиновият храст, къпината, хвойната и много олеандри в най-различни цветове - бели, червени, розови и жълти, които цъфтят до късно лято, разнообразяват полуостровната растителност. Тревните видове израстват в ранна пролет и след два-три месеца вече са прегорели под жарките слънчеви лъчи.

На различни места, където е било възможно, са създадени значителни площи маслинови градини.

В Света гора дивите животни не са обезпокоявани от човешко присъствие. Тук лов на дивеч от векове не

се практикува. Затова има изобилие от диви свине, сърни, зайци и много пойни птици. Поради характерните климатични и теренни условия полуостровът е царството на влечугите. Голям е броят на отровните змии, между които преобладава пепелянката.

Водните течения са малко и през горещото лято пресъхват. Повече потоци и малки рекички целогодишно протичат от билото на планината към морето по северните и северозападните склонове.

Въпреки че дълбоките речни долове през по-голямата част от годината са безводни, край няколко от манастирите целогодишно се спускат планински потоци, които дават възможност да се развива поливно земеделие и добре поддържани лозя и овощни градини, и се въртят малки електрогенератори, произвеждащи електрически ток за светлите обители. Такива, облагодетелствани от природата, са манастирите „Филотей“, „Ивер“, „Григориат“, „Кутлумуш“, „Великата Лавра“ и „Свети Павел“.

Транспортната мрежа е бедна. В близкото минало единствено по конски пътеки са превозвани строителни материали, хранителни продукти, както и това, което се произвежда на атонската земя и е предназначено за износ. Сега вече има малко, но добре изградени и поддържани, автомобилни пътища между някои от манастирите, морските пристанища или до Карей - главният административен град на полуострова, или до най-източното пристанище - Дафни.

В краткото описание на този уникален планински пейзаж не може да се пропусне най-голямата за полуострова планинска заравнелост - платото със средна надморска височина 400 м, дължина 1200 м и широчина 480 м, в която повече от 1000 години е разположена столицата на монашеската република - Карей. Наименованието ѝ произлиза от гръцкото име на дървесния вид орех, който изобилства тук, огражда малкото населено място от всички посоки, а най-често се среща в дворните пространства на едноетажните сгради. Този дървесен вид почти не се среща другаде из Атонския полуостров, но тук е на изключителна почта.

Дворните пространства на Карей са изпълнени с добре подредена и поддържана храстова растител-

ност, различни видове цветя и зеленина.

От най-западната част на това плато, където се намира скитът „Св. Андрей“, се открива чудесен изглед към първенеца на полуострова - връх Атон, чиито стръмни склонове до късно лято са обвити в снежна покривка.

Първият православен храм на Атонския полуостров се намира в Карей, построен е през първата половина на IX в. и в него е постоянният дом на чудотворната икона „Св. Богородица Достойно ест“.

В Карей се намира сегалището на

Свещения киномис (Свещена общност), управляваща самостоятелната административно-политическа единица Атон, в която се съхраняват Златната вула от император Василий I, с която през 885 г. полуостровът е обявен за място на монашество; уставът, подписан и подпечатан със златен печат от император Йоан Семитски, с който през 972 г. Атонската планина се узаконява като независима, самостоятелна и самоуправяема монашеска гържава; златопечатната грамота, издадена от император Константин IX Мономах през XI в.,

с която на монашеската република официално се присвоява наименованието Света гора. Българският православен манастир „Св. Георги Зограф“, наричан още Зографският манастир, един от най-големите светогорски обители, е разположен в много красива котловина на северо-западния склон на Атонския полуостров на 160 м надморска височина. Заобиколен е от вековни, предимно широколистни гори. Покрай манастирския комплекс се спуска сух дол, през който протича вода само при обилни дъждове.

Инж. Георги ПЕТРУШЕВ

ТЪРСИТЕ НОВ БАНЦИГ?

Получете отстъпка – КУПЕТЕ СЕГА!

WOOD-MIZER ОБЯВЯВА ЕСЕННА ПРОМОЦИЯ НА ПОПУЛЯРНИТЕ МОДЕЛИ БАНЦИЗИ LT10, LT15, LT20, LT40 И LT70. АКО ПОРЪЧАТЕ ВАШИЯ НОВ БАНЦИГ СЕГА – МОБИЛЕН ИЛИ СТАЦИОНАРЕН, С ХИДРАВЛИКА ИЛИ БЕЗ - ПОЛУЧАВАТЕ 10% ОТСТЪПКА ЗА МАШИНАТА И 5% ЗА ВСЯКО УСТРОЙСТВО, АКСЕСОАР И ДОПЪЛНИТЕЛНО ОБОРУДВАНЕ КЪМ НЕЯ.

**ОТСТЪПКА
10%**

Промоцията е валидна до 30 ноември 2018 г.

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
office@ecotechproduct.com

тел./факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35
тел.: 089 913 31 10

www.wood-mizer.bg

Wood-Mizer
from forest to final form

На 10 септември почина инж. Гено Начев Михалски.

Роден е на 29.10.1941 г. в с. Паничери, Пловдивска област. ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“, завършва през 1966 година. Същата година започва работа в ГС - Клисурса, където последователно е началник на ГТУ, началник на отдел „Планов“ и заместник-директор.

От 1970 до 1978 г. работи в ИППГСС „Агролеспроект“ като проектант и ръководител на проектантски колектив.

През 1978 г. е назначен за заместник главен директор на ГСК - Пловдив. През този период са постигнати значителни успехи в стопанисването и дърводобивната дейност.

През 1984 г. е назначен за ръководител на група специалисти за оказване на техническа помощ в областта на горското стопанство в Никарагуа.

През 1991-1993 г. е генерален директор на горскотърговската фирма „Средна гора“, а през 1995-1997 г. е управител на „Средна гора“ ЕООД.

От 2002 до 2004 г., когато се пенсионира, е заместник-директор на РУГ - Пловдив.

Поклон пред светлата му памет!

На 11 септември почина доц. д-р Станчо Димитров Керенски.

Роден е на 13.08.1921 г. в с. Сопот, Ловешка област.

През 1946 г. завършва Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет. От 1947 до 1950 г. работи като технически ръководител на бригада за горски строежи в Троян. След това до 1954 г. е директор на „Горстрой“ - Пловдив, ръководител на проектантска група в „Леспроект“ - София, и ръководител на проектантски сектор в „Промпроект“ - София.

От 1954 до 1983 г. е научен сътрудник в Института за гората при БАН. През 1967 г. става ст.н.с. II ст. (доцент), а през 1972 г. - „кандидат на селскостопанските науки“ (доктор). През 1975-1982 г. е хоноруван преподавател във ВЛТИ.

Професионалният и научен път на д-р Керенски е посветен на проектирането и строежа на горските пътища и изследванията, свързани с овладяване на ерозията и техническото укрепяване на поройната хидрографска мрежа. Има над 60 научни разработки, статии, доклади и пет книги.

Поклон пред светлата му памет!

На 12 септември почина инж. Вангел Димитров Аврамов.

Роден е на 26.08.1948 г. в Петрич, Благоевградска област. През 1971 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“. Същата година постъпва като началник ГТУ в ГС - Първомай, а от 1974 до 1982 г. е зам.-директор. Има голям принос в залесяването и овладяването на пороите в Огражден, интродуцирането на корковия дъб в региона. През 1985 г. става експерт по стопанисване

на горите в ГСК - Благоевград, а след това е началник на отдел, зам. главен директор на РДГ - Благоевград. Началник на РУГ - Благоевград, е през 1995-1997 и 2001-2003 година.

От 2004 до 2012 г., когато се пенсионира, е директор на ДПП „Рилски манастир“. По-късно работи като лесничей в Община Кочериново и като частен лесовъд.

Поклон пред светлата му памет!

На 18 септември почина д-р инж. Кирил Тодоров Цанов.

Роден е на 28.09.1935 г. във Велинград, Пазарджишка област. През 1954 г. завършва Техникума по горско стопанство в родния си град, а през 1967 г. - ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

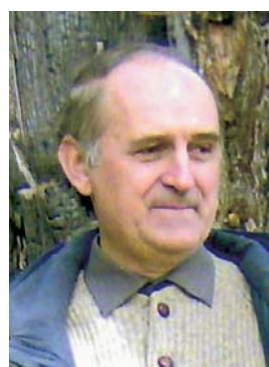
Като техник-лесовъд работи в Горските стопанства в Нови пазар и Велинград. След придобиване на висшето си образование е заместник-директор на ГС „Антон Иванов“, директор на ГС - Белово. От 1971 до 1991 г. е непрекъснато директор на ГС - Велинград. През 1991-

1993 г. е главен директор на РДГ - Пазарджик, след което се връща отново като директор на ГС - Велинград, където се пенсионира през 1995 година. В продължение на пет години след това е преподавател в Техникума по горско стопанство в Батак.

Като ръководител на ГС - Велинград, организира залесяването на над 100 000 дка нови гори и отглеждането на хиляди декари млади насаждения и култури.

Под негово ръководство е изготвен и реализиран проект за зелен пръстен от три лесопарка около Велинград на обща площ 7500 декара. Публикува над 50 статии, автор и съавтор е на пет книги.

Поклон пред светлата му памет!

На 20 септември почина доц. д-р Стефан Мирчев Стоянов.

Роден е на 16.04.1945 г. в София. Завършва ПЖИ „Тодор Каблешков“, а през 1975 г. и ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“. Една година работи в ГС - София.

Във ВЛТИ постъпва като асистент в катедра „Ловно стопанство и лесозащита“ през 1976 г., през 1987 г. става доцент. През 1983 г. защитава докторска дисертация в областта на лесозащитата. Неколкократно е избиран за ръководител на катедра, под негово ръководство

са подготвени няколко випуска специалисти по лесозащита. Заместник-председател е на Националната комисия по лесозащита.

Освен с преподавателската работа се занимава с проучвания в областта на горската фитопатология, прилага и популяризира методите на дендрохронологията, като е съавтор на първото у нас „Ръководство на дендрохронологичен анализ“ и на „Дендрохронология“. Член е на Европейския горски институт и експерт по фитопатология във ФАО.

Поклон пред светлата му памет!

СПИСАНИЕ ЗА ЕКОЛОГИЯ И ГОРСКО СТОПАНСТВО

София 1303, ул. „Антим I“ № 17;

тел.: 02 9888642, факс: 02 9880415, e-mail: gora@iag.bg

Уважаеми читатели,

Каним ви да се абонирате за списанието
и през следващата 2019 г.,
като изпратите абонаментен талон
на адреса на редакцията:
София 1303, ул. „Антим I“ № 17,
по факс или e-mail.

БАНКОВА СМЕТКА НА СПИСАНИЕ „ГОРА“

IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50

BIC TTBBBG22 СЖ „ЕКСПРЕСБАНК“ АД, КЛОН СОФИЯ

Цена на един годишен абонамент, направен в Редакцията, е 30 лева.

(Списание „Гора“ не е регистрирано по ДДС).

Фактури се издават след извършен банков превод.

Можете да се абонирате и във всички
пощенски станции в страната,
както и на интернет адрес: <http://www.bgpost.bg>.
Списанието е с каталожен номер 1225.

Абонаменти се набират и от разпространителска фирма
ДОБИ ПРЕС ЕООД - 02 963 30 81, 02 963 30 82

АБОНАМЕНТЕН ТАЛОН за списание „ГОРА“

Фирма, предприятие:

с адрес: (п.к.), гр. (с.)

ул. (№, вх., ет., ап.)

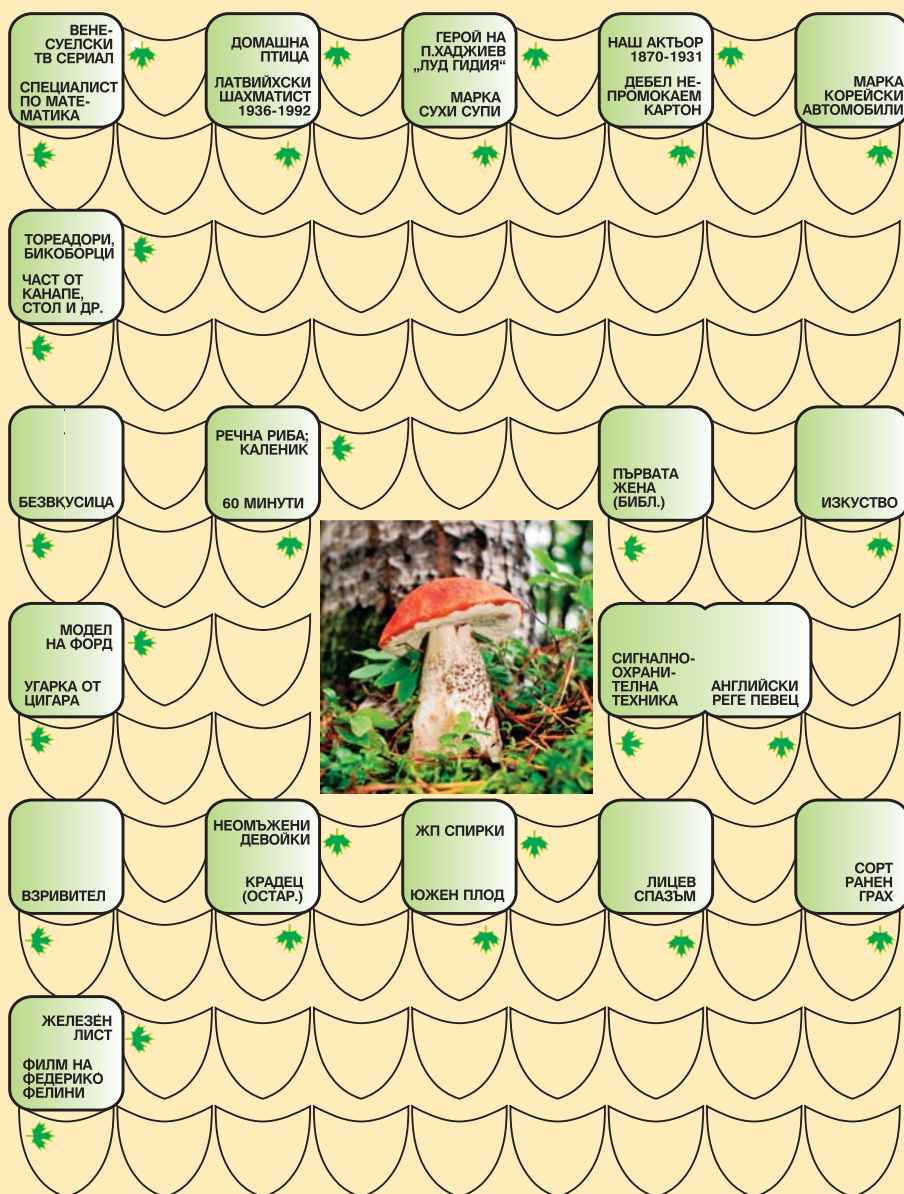
Индекс. №..... BG.....

МОЛ.....

Брой абонати Обща сума (преведена по сметка на списанието) лв.

(словом)

дата: подпис: (.....)

РЕЧНИК: ОНОНО, РАДАН, ТАТ.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 8/2018:

ВОДОРАВНО: Невена Цонева, Лемин, Амадор, Келепир, Радо, Кинетика, Ев, Рак, Лице, Еве, Али, Атоли, Рени, „Отело“, Маринов, Керосин, Нако, Нона, Илитон, Кипариси, Оки, Тодев, Таром, Метали, Акини.

ОТВЕСНО: Велека, Елените, Великан, Ропот, Земен, Лимонада, Нипели, Асарел, Ра, Ити, Ари, Ави, Царица, Инис, Ром, Кетон, Лита, Нара, Отони, АК, Леда, Елеватори, Водевил, Кокон, Барове, Омоними.

Саторасляци

В почивката по време на лов ловците говорят за жените си.

- Моята е като сърна - стройна, нежна, - вика Кирето.
- Моята е като лисица - хитра и лукава, - вмиква Пешо.
- А моята, да ви кажа, външно изглежда като човек - обажда се старият горски бай Нено Балканджията.

- Ненчо - разтревожено вика бай Нено на внука си, - бягай, че учителката ти угва, а ти отсъстваш от училище.
- Ти бягай, дядо, аз ѝ казах, че си умрял!

Старият горски влиза в кръчмата.
- Бай Нено, кафенце или ракия? - пита кръчмарят.
- Ракия, докато се свари кафето.

- Разбрах, че пушенето наистина е вредно - оплаква се на стария горски приятелят му Киро, - излизаш да пушиш и ти изпиват ракията!

Бай Нено в магазина пита продавачката:
- Ракията хубава ли ви е?
- Много хубава, като мен - вика продавачката.
- Дай една бира тогава.

- Бай Нено, чу ли, на Марс открили вода!
- То хубаво... Ама Земята, слава богу, си остава единствената планета с ракия.

- Айде, момчета, дигайте се, че работата сама няма да се върши - подканва бригадирът горските.
- То и пиенето няма само да се изпие - обажда се бай Нено.

- Дядо, какво е свински грип? - пита малкият Ненчо.
- Свински грип е, когато лежиш болен у дома, а онези свине - приятелите ти, пият без теб.

Бай Нено в аптеката:
- Дай, моме, един „Durex“. Не бе, пардон, беше „Fervex“.

Със знаме всичко е възможно

Така е озаглавил „колегата“ Макгахан статията, разказвайки за ушитото от Райна Попгеоргиева, запазила се в народната памет като Княгинята (в руската преса от онова време наричана и Райна Королева (Кралицата), прочутото панагюрско знаме. Така, както го е видял на 10 август 1876 г.: „Героичното парче плат, опръскано и разкъсано, беше красиво избродирано с простодушен знак, изобразяващ голям златен лъв, сложил лапите си върху полумесеца и с ярост гледащ към него, и надпис на български „Свобода или смърт““.

Влизаш в къщата-музей „Райна Княгинята“ в Панагюрище, за да попълниш познания си за прочутата българка, а излизаш с изпълнено с вълнение сърце, усетило една женска съдба. И тази развълнуваност ти е по-важна и по-нужна от всички исторически факти, за да продължиш напред като горд и благодарен човек. Защото в тази, днес основно реставрирана, стара, строена през 1673 г. в т.нар. средногорски тип асиметрична къща, си открил най-ценната реликва - главното знаме на панагюрските въстаници (не окървавения свещен оригинал, а възстановката, направена от ръката на самата Райна Княгинята през 1901 г. по случай първото официално честване на Априлското въстание). И си загледал одаята със скромна градска наредба и една мъничка детска люлка, прочел си сватбената поканата с текст: „Васил Ив. Дипчев ви моли покорно да го почетете с присъствието си при извършването на обряда на венчаването му със г-ца Райна Футекова. 25 юли 1982 г.“ И си видял огнището, отдавна угаснало, но участвало в заклането по тайното ушиване на прочутото знаме, осветявайки пъргавите пръсти на двадесетгодишната госпожица Райна (Райка по кръщелното) - денем главната учителка в девическото училище в града, а и акушерката (първата у нас дипломирана, завършила в Москва), а нощем бродировачка на безсмъртното парче плат. И колкото да е вълнуващо неговото освещаване на 22 април 1976 г., когато Райна, и то по желание на гражданството, величествено го понася из Панагюрище, възседнала красив кон и препасана със сабя и револвер, редом с Георги Бенковски, тайнството на ушиването на знамето, ми е най-съкровеният момент в историята на Априлската епопея.

И ако не е такъв, как и до днес ни вълнува разказаното в народната песента „Кой уши байрака, кой му тури знака...“ (в музея можем да видим оригиналния текст). Последвалите го събития, станали непосредствено след потушаването на Априлското въстание - залавянето на знаменоската, подлагането ѝ на тежки и унижителни мъчения в Пловдивския затвор, са заради него - едно ушито на ръка, женска ръка, знаме. С което всичко е станало възможно, както знаем.

За 25-годишнината на Априлското въстание Райна Футекова-Дипчева ушива още три красиви знамена, копия на оригиналното, и две от тях са запазени в къщата-музей в Панагюрище, а третото се намира във Военноисторическия музей в София.

Днес историята на Райниното знаме ни е по-необходима отвсякога, защото е символ на чувството за принос - кой с каквото може, за общото дело. Чувството, което за жалост, е дръпнато от егоизма на повечето ни съвременници в дълбините на душата и даже презирано.

И ако случайно на влизане в родната къща на бележитата българка не си навел главата и се блъскаш в ниската порта (предупреждението за това е доста поизтрито), на излизане не ти е нужен дори ясният надпис. Защото си вече преклонен.

Светлана БЪНЗАРОВА

НАРОДНА ПЕСЕН ЗА РАЙНА КНЯГИНЯ
ХАЙДЕ, ПРОВИКНА СЕ ТУРСКИЯТ ПАША ОТ ПАНАГЮРИЩЕ.
ХАЙДЕ, Я ИДЕТЕ ДЕВЕТ ДУШИ НИЗАМИ В ПАНАГЮРИЩЕ.
ТА МИ ДОВЕДЕТЕ РАЙНА ДЕВИЦА, РАЙНА ПОПГЕОРГИЕВА.
НИТО Я КОЛЕТЕ, НИТО Я БЕСЕТЕ - ПРИ МЕН ЖИВА ДОВЕДЕТЕ Я.
АЗ ДА Я ПИТАМ, ПИТАМ И РАЗПИТВАМ, КОЙ УШИ БАЙРАКА.
КОЙ УШИ БАЙРАКА, КОЙ МУ ТУРИ ЗНАКА „СМЪРТ ИЛИ СВОБОДА“.
ХАЙДЕ ЗАВЕДОХА РАЙНА ДЕВИЦА ПРЕД ТУРСКИЯ ПАША.
ТОЙ СИ Я ПИТА, ПИТА, РАЗПИТВА КОЙ УШИ БАЙРАКА
КОЙ УШИ БАЙРАКА, КОЙ МУ ТУРИ ЗНАКА „СМЪРТ ИЛИ СВОБОДА“.
ХАЙДЕ ОТГОВАРЯ РАЙНА ДЕВИЦА НА ТУРСКИЯ ПАША
ШЕШЕ МЕ КОЛЕТЕ, ШЕШЕ МЕ БЕСЕТЕ. АЗ УШИХ БАЙРАКА!
АЗ УШИХ БАЙРАКА, АЗ МУ ТУРИХ ЗНАКА „СМЪРТ ИЛИ СВОБОДА“!

ВЗИСКАТЕЛНИ УСЛОВИЯ

НАДЕЖДЕН ПАРТНЬОР

Нашата разработка никога не спира, както и сътрудничеството ни с професионални горски работници, които използват нашите машини. Така създаваме триони, които Ви помагат да работите по-дълго, произвеждат по-малко вибрации за по-малко умора и са оборудвани с функции, предоставящи високи нива на сигурност. Всеки модел Ви дава мощността, производителността и отличния дизайн, който очаквате от Husqvarna.

HUSQVARNA 562 XP® AutoTune

Autotune – осигурява оптимално ниво на работа и двигателят ще бъде настроен автоматично на максимална мощност при всякаква температура и влажност. Осигурява ниска консумация на гориво и по-малко вредни емисии, както и увеличава мощността, благодарение на X-TORQ®. Притежава система за центробежно пречистване на въздуха Air Injection™. Функцията Low Vib абсорбира вибрациите.

 Husqvarna®

АГРОЛАНД-БЪЛГАРИЯ АД, София 1700, ул. „8-ми декември“ 13, тел.: 024 666 910
e-mail: info@agroland.eu
www.husqvarna.bg